

OTTELUMANIPULAATIO

Jalkapallo vedonlyöntirikollisten pelikenttänä
Johannes Siirilä

3/2017

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Johannes Siirilä	Poliisi (AMK)	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
Ottelumanipulaatio - Jalkapallo vedonlyöntirikollisten pelikenttänä	Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi	Opinnäytetyön muoto	
Pauliina Potila	Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyössä käsitellään urheiluvedonlyöntiin kytkeytyvää jalkapallo-otteluiden manipulointia. Manipulointien taustalla on usein järjestäytyneitä rikollisryhmittymiä. Vedonlyöntivoittojen varmistamiseksi rikolliset pyrkivät vaikuttamaan esimerkiksi pelaajiin, erotuomareihin tai muihin jalkapallotoimijoihin siten, että vedonlyönnin kohteena oleva ottelu etenisi rikollisten haluamalla tavalla.</p> <p>Työn tarkoituksena on kasvattaa tietoisuutta ottelumanipulaatiosta selvittämällä, mistä ilmiössä on kysymys, mitä erityisiä haasteita aiheeseen liittyy ja mitä ottelumanipulointien ehkäisemiseksi olisi tehtävissä. Työssä esitellään eri näkökulmista suomalaisessa jalkapallossa ilmi tulleita manipulointiepäilyjä ja niitä harvoja tuomioita, joita teoista on annettu Suomen oikeusistuimissa. Keskeisenä asiana on myös oikeusdogmaattiselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan jäsentää aihepiiriä koskevan lainsäädännön nykytilaa.</p> <p>Työn lopussa kootaan yhteen lähdeaineistosta ilmi käyneitä ottelumanipulointiin liittyviä ongelmakohtia sekä pyritään esittämään johdonmukaisia päätelmiä ja kehittämisehdotuksia. Merkittäväksi ongelmaksi manipulointien estämisessä on ilmennyt lainsäädännön puutteet, mikä osaltaan hankaloittaa tapausten muutenkin haastava ja aikaa vievää esitutkintaa. Tutkinta vaatii laajaa kansainvälistä yhteistyötä, sillä manipulointien taustalla olevat rikolliset voivat toimia internetin välityksellä mistä päin maailmaa tahansa. Usein jäljet vievät Aasian valtaville vedonlyöntimarkkinoille, josta käsin Suomenkin jalkapallosarjoista lyödään vetoa suurilla summilla etenkin kesäkuukausina, jolloin Suomessa kausi on kiivaimillaan valtaosan maailman jalkapallosarjoista ollessa tauolla.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
48	Maaliskuu 2017	Amk2014ONT
Avainsanat		
jalkapallo, järjestäytynyt rikollisuus, kansainvälinen rikollisuus, lahjonta, manipulaatio, petos, rahanpesu, urheilukilpailut, urheiluoikeus, urheilutulokset, vedonlyönti, veikkaus, Veikkausliiga		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	2
2	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	5
2.1	Tutkimuskysymykset.....	5
2.2	Tutkimusaineisto ja -menetelmät	5
3	JALKAPALLO-OTTELUN MANIPULOINTI	7
3.1	Miksi pelaaja tai muu toimija osallistuu manipulointiin	9
3.2	Miten manipulointi toteutetaan	11
4	URHEILUVEDONLYÖNTI	15
4.1	Rahanpesu	18
5	URHEILUN AUTONOMIA.....	19
5.1	Suomen Palloliiton rangaistusmääräykset.....	20
6	TUTKINNAN HAASTEET.....	21
6.1	Suomi kohdemaana	21
6.1.1	Tapaus Musan Salama.....	22
7	LAINSÄÄDÄNTÖ	24
7.1	Petos	24
7.2	Lahjominen ja lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa	26
7.2.1	Tapaus Rovaniemen Palloseura	29
7.3	Rahanpesu	30
7.4	Ottelutulosten manipuloinnin vastainen yleissopimus	31
8	VALVONTA JA ENNALTAEHKÄISY.....	33
8.1	Suomen urheilun eettinen keskus	33
8.2	Pelaajayhdistykset	34
8.3	Veikkaus	35
8.4	Suomen Palloliitto	36
8.5	Poliisi.....	38
9	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	38
10	POHDINTA	42
	LÄHTEET.....	44

1 JOHDANTO

Urheilun ydin on rehellisessä kilpailussa. Urheilun eettinen ja moraalinen pohja on ainakin perinteisesti voitu tiivistää käsitteeseen *fair play*, reilu peli, sekä latinankieliseen fraasiin *mens sana in corpore sano*, terve sielu terveessä ruumiissa (Halila 2006, 360). Puhutaan *urheiluhengestä* ja nykyaikaisen urheilun perustana nähdään usein antiikin olympialaiset, joiden ajaksi sotiminen keskeytettiin ja kansat kerääntyivät yhteen mitteleämään toisiaan vastaan valioyksilöidensä edustamana. Useisiin nykyaajan urheilulajeihin kuuluu tärkeänä osana, että urheilusuorituksen aikana kamppaillaan tiukasti toinen toista vastaan, mutta kamppailua ennen tai sen päätyttyä kätellään tai muuten tervehditään vastustajaa vastavuoroisen kunnioituksen ja reilun pelin merkiksi.

Ylevän pinnan alla kytee kuitenkin myös ikäviä ilmiöitä. Vilpillinen urheilusuorituksiin vaikuttaminen on vahvasti piilorikollisuutta ja ilmi tulleet tapaukset ovat luultavasti vain jäävuoren huippu. Jalkapallon kansainvälisen pelaajayhdistys FIFPro (2012) tutkimuksessa 11,9 prosenttia kyselyyn osallistuneista (n = 3357) itäeurooppalaisista ammattijalkapalloilijoista ilmoitti, että heitä oli lähestytty aikomuksena saada heidät mukaan otteluiden manipulointiin. (Peurala 2013.)

Ehkä osittain edellä selostetun urheilun ylvään, oletetun korkean moraalin hengen takia urheiluväen suhtautuminen urheilumaailman arvoperustaa ja julkisuuskuvaan horjuttaviin ikäviin uutisiin on usein nihkeä. Vaikeita asioita on monesti helpompi sivuuttaa ja vähätellä, kuin nostaa kissa pöydälle. Ottelumanipulaatiosta paljon kirjoittanut Declan Hill (2014, 28) toteaaakin osuvasti:

Emme tahdo uskoa, että sankarimme, jotka pystyvät siihen, mihin me tavalliset kuolevaiset emme pysty, alentuisivat tahrimaan itsensä. Kieltäydymme uskosta, että epärehellisyyttä, jota elämässämme on muutenkin niin paljon, voisi löytyä myös urheilusta, jonka pitäisi olla viattomuuden puutarha.

Voi myös olla, että urheilujärjestöt eivät mielellään tuo tapauksia julki, sillä ne pelkäävät sen olevan taloudellisesti vahingollista sponsorien mahdollisesti hylätessä huonoa mainetta saaneen lajin (Hill 2014, 30).

Euroopan poliisivirasto Europol shokeerasi jalkapallomaailmaa helmikuussa 2013 julkaisemalla tulokset heinäkuusta 2011 tammikuuhun 2013 kestäneestä koodinimeä *Operation*

VETO kantaneesta tutkintaoperaatiosta. Paljastui, että laaja rikollisverkosto oli mukana harjoittamassa mittavaa ottelumanipulointia yli 15 Euroopan maassa. Epäiltynä oli yhteensä 425 pelaajaa, erotuomaria, jalkapalloseurojen edustajaa ja kovan luokan rikollista. Yli 380 ammattilaisottelua oli manipuloitu. Toiminta tuotti yli kahdeksan miljoonaa euroa vedonlyöntivoittoja rikollisille tahoille. Lahjotuille oli maksettu palkkioina yhteensä yli kaksi miljoonaa euroa. Manipuloituihin otteluihin kuului muun muassa Euroopan- ja maailmanmestaruuskilpailujen karsintaotteluita, kaksi UEFA:n Mestareiden liigan, Euroopan tärkeimmän seurajoukkueurnauksen ottelua ja lukuisia Euroopan kansallisten pääsarjojen otteluita. Mainittujen yli 380 ottelun lisäksi Euroopan ulkopuolelta tunnistettiin 300 epäilyttävää ottelua. (Europol 2013.)

Tapauskokonaisuus tuo hyvin esiin ottelumanipuloinnin vastaisen taistelun haasteita. Suurimmassa osassa tekoja takana ollut järjestäytynyt rikollisryhmä löi vetonsa pääosin Aasian markkinoilla. Johtohahmot olivat aasialaisia, jotka toimivat läheisessä yhteistyössä eri Euroopan maiden rikollistahojen kanssa. (Europol 2013.) Yksi ainoa manipuloitu ottelu voi siis tarkoittaa lukuisia, jopa useita kymmeniä epäiltyjä monista eri maista ja oikeusjärjestyksistä. Näin ollen tapausten tutkinnassa tarvitaan laajaa kansainvälistä yhteistyötä viranomaisten välillä.

Internet on mahdollistanut urheilutapahtumien seuraamisen reaaliajassa toisella puolella maapalloa samoin kuin vedonlyöntimarkkinoiden räjähdysmäisen kasvun. Samalla myös lieveilmiöt pääsevät levittäytymään entistä laajemmalle. Vetoa voi lyödä ja lyödään lähes mistä tahansa, ja siellä missä lyödään vetoa, myöskin valitettavan usein esiintyy vedonlyöntivilppiä. Urheilulajeista keskityn tässä opinnäytetyössä lähinnä jalkapalloon, josta globaalina lajina lyödään erityisen paljon vetoa ympäri maailmaa, ja jonka piiriin valtaosa viime vuosina Suomessa esiin tulleista ottelumanipulaatiotapauksista kuuluu.

Manipulointiin kytkeytyy siis tiiviisti kovan luokan rikollisuutta: järjestäytynyttä rikollisuutta, korruptiota ja myös rahanpesua (Oikeusministeriö, luettu 24.2.2017). Kyse onkin hyvin vakavasti otettavasta ilmiöstä, johon ei kuitenkaan ole kiinnitetty huomiota sen vaatimalla vakavuudella.

Erityiseksi ongelmaksi tapausten tutkinnan osalta Suomessa on muodostunut lainsäädännön puutteet. Laista puuttuu erillinen urheilupetosten kriminalisointi. Käytännössä käytettävissä

on rikoslain 30 luvun lahjomista ja lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa koskevat pykälät (10.6.2011/637), joita ei ole säädetty ottelumanipulaatiotapauksia silmällä pitäen (Peurala 2014). Tällä hetkellä tutkittavaksi asti päätyvät jutut saattavat valitettavan helposti pysähtyä poliisin työpöydälle, sillä haastava tutkinta vaatisi paljon resursseja suhteessa käytettävissä oleviin rangaistuspykäliin (esim. Korpelainen 2016).

Ottelumanipulaatio on nähdäkseni suurelle yleisölle varsin tuntematon aihealue, eikä ilmiön vakavuutta ja uhkia ole ehkä ihan ymmärretty viranomaisten keskuudessakaan. Aihe on myös varsin ajankohtainen ja siitäkin syystä koen sen erityisen mielenkiintoiseksi tutkimukselle. Globalisaatio etenee kiihtyvällä vauhdilla, joten kansainväliset rikollisilmiöt eivät voi olla näkymättä myös Suomessa. Aihepiiri oli mielessäni jo hyvissä ajoin ennen lopullista aiheen valintaa ja tutkimusprosessia. Etsiessäni tietoa ilmiöstä tulin entistä vakuuttuneemmaksi siitä, että asia kaipaa tarkastelua. Kertoessani tutkimukseni työnimen *ottelumanipulaatio* monet sitä kysyneet miettivät aluksi, mitä tekemistä asialla on poliisitoimen kanssa. Tämä ensireaktio kertoo varsin tyhjentävästi, miten huonosti ottelumanipulaatiosta siihen liittyvine lieveilmiöineen tiedetään.

Jo termi *ottelumanipulaatio* on monelle ilman sen minkäänlaista avaamista varsin hepreaa. Se ei ole välttämättä kaikkein yksiselitteisin, mutta kuitenkin melko vakiintunut termi kuvaamaan ilmiötä, joten käytän työssäni sitä tarkoittaessani kokonaisilmiötä, jota englanninkielisessä aineistossa useimmiten kutsutaan nimellä *match-fixing*. Muita ilmiön suomenkielisiä termejä joihin saattaa esimerkiksi mediassa törmätä ovat muun muassa *tulosmanipulaatio* ja *sopupeli*. Ottelumanipulaatio ja englanninkielinen vastinpari *match-fixing* kuvaa mielestäni näistä parhaiten ilmiötä. Kyse ei ole aina välittömästä urheilutulokseen vaikuttamisesta. Sopupeli-termi puolestaan kuvaa mielestäni hyvin tilanteita, joissa vastakkain pelaavat joukkueet ovat keskenään sopineet ottelun lopputuloksesta. Usein kuitenkin kyse on siitä, ettei vastustajajoukkueesta kukaan tiedä ottelussa olevan mitään poikkeavaa ja manipulointiin osallisten joukkueessakin manipulaatiossa mukana olevia ja siitä tietoisia on vain muutamia (ks. esim. Esitutkintapöytäkirja 2400/R/99/11).

Opinnäytetyössäni luon kirjallisuuskatsauksen ottelumanipulointiin ja aihepiiriä koskevan lainsäädännön nykytilaan. Tarkoituksena on selvittää muun muassa sitä, miten ja miksi manipuloinnit tapahtuvat, mitä nykyisiä rikosnimikkeitä aihepiiriin kytkeytyy sekä miten rikoksia voisi ehkäistä. Työni lopussa kokoan yhteen esiin nousseita ongelmakohtia ja kehittämisehdotuksia.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Tutkimuskysymykset

Luon opinnäytetyöni aluksi yleisen katsauksen ottelumanipulaatioon ilmiönä. Aihepiiri on monelle vieras, joten koen tarpeelliseksi selventää joitakin keskeisiä käsitteitä ja avata ilmiön merkitystä ja luonnetta. Lisäksi asetan työhöni joitakin tutkimuskysymyksiä, joihin pyrin saamaan vastauksia työn edetessä.

Pyrin aluksi selvittämään sitä, miten ja miksi manipulointia tapahtuu, *onko manipulointien takana selkeitä altistavia olosuhteita?* Onko Suomi jopa tavanomaista otollisempi kohde manipulointeja järjestävälle vedonlyöntirikolliselle? Miten manipuloinnin riskiä voisi pienentää? Ottelumanipuloinnin ehkäisemiseksi erinäisillä kansallisilla ja kansainvälisillä toimijoilla, kuten pelaajayhdistyksillä ja jalkapalloliitoilla on käytössään keinoja, kuten pelaajien kouluttaminen tilanteisiin, jossa manipulointiyritys osuu pelaajan omalle tai joukkueotoverin kohdalle. Esittelen työn loppupuolella näitä keinoja ja pyrin myös tuomaan ajatuksia, miten toimintaa voisi entisestään parantaa. Toisena tutkimuskysymyksenä onkin kysymys siitä, *miten muuten kuin lainsäädäntöä muuttamalla ottelumanipulointia voitaisiin ennaltaehkäistä ja paljastaa nykyistä paremmin.*

Kolmas tutkimuskysymys, *mitkä ovat keskeiset haasteet manipulointien tutkinnassa,* koskettaa erityisesti poliisin roolia. Siihen kietoutuu osittain päällekkäinen kysymys siitä, *miten Suomen nykyinen lainsäädäntö suhtautuu ottelumanipulaatiotapauksiin.* Mitä rangaistussäännöksiä tapauksissa voi tulla sovellettavaksi? Riittävätkö nykyiset rangaistussäännökset vai tarvitaanko lakiin muutoksia?

2.2 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Pohdin pitkään, miltä kannalta aihetta lähestyn. Miten rajata aihe sopivasti? Kuten todettua, käsittelemäni aihe on mielestäni melko huonosti tunnettu, joten lopulta koin hyödyllisimmäksi luoda tietynlaisen yleiskatsauksen tähän jalkapallomaailmaa ravistelevaan ilmiöön. Tutkimuskysymysteni avulla pyrin jäsentämään työtäni siten, ettei kokonaisuudesta tulisi kuitenkaan liian pirstaleinen.

Opinnäytetyöni on toteutukseltaan tutkimuksellinen. Työn teoriaosuudessa kerään olemassa olevasta aineistosta katsauksen ottelumanipulaatioilmiön nykytilaan. Sitä osaa voidaan kutsua kirjallisuuskatsaukseksi. Keskeiseksi haasteeksi työn kannalta kuvittelin muodostuvan luotettavan lähdemateriaalin, etenkin suomenkielisen sellaisen, vähäisen määrän. Ajattelin hyödynnettävien lähteiden koostuvan lähinnä englanninkielisestä lähdeaineistosta, mutta ottelumanipulaatiosta on saatavilla kasvavissa määrin tieteellisiä tutkimuksia ja muuta laadukasta aineistoa myös suomen kielellä (ks. esim. Peurala 2013), eikä lähteiden saatavuus lopulta osoittautunut ylitsepääsemättömäksi ongelmaksi.

Työni loppupuolella kokoan yhteen aineistosta kumpuavia johtopäätöksiä ja kehitysehdotuksia tuoden esiin keinoja, joilla ottelumanipulointia voisi hillitä. Tätä käyttämäni aineiston analyysimenetelmää voidaan kutsua laadulliseksi sisällönanalyysiksi. Tutkimusaineiston laadullisessa sisällönanalyysissä aineisto ensin pirstotaan pieniin osiin, käsitteellistetään ja lopuksi järjestetään uudelleen uudelleenlaiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajarvi 2002, 109–116.)

Teoriaosuuteen kuuluu olennaisena osana ottelumanipulointia koskevan lainsäädännön nykytilan selvittäminen. Oikeustiede kattaa useita erityisalvoja, kuten oikeusdogmatiikan, oikeussosiologian, oikeushistorian ja vertailevan oikeustieteen. Teoriaosuudessa pääosin käyttämäni tutkimusmenetelmä on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen, joskin on huomattava, että erityisalajat ovat osin vuorovaikutussuhteessa toisiinsa, eikä valitun oikeudellisen metodin tai lähestymistavan käyttämisestä saa muutenkaan tulla itsetarkoitus. Lainopillinen tutkimus on perinteisesti jaettu toisaalta praktiseen eli käytännölliseen ja toisaalta teoreettiseen ulottuvuuteen. Ensin mainittu sisältää oikeussääntöjen sisällön selvittämisen, tulkinnan. Teoreettinen lainoppi keskittyy puolestaan oikeussääntöjen systematisointiin. Sen alueella tutkitaan ja kehitetään oikeudenalan yleisiä oppeja eli periaatteita, käsitteitä ja teorioita. (Häyhä 1997, 36–37.)

Praktinen ulottuvuus pyrkii siis jäsentämään voimassa olevaa oikeutta ja vastaamaan siihen, kuinka aktuaalisessa tilanteessa tulisi toimia voimassa olevan oikeuden mukaan. (Husa ym. 2005, 13.) Pysin työni teoriaosuudessa juuri tämän mukaisesti voimassa olevan oikeuden jäsentämiseen siinä määrin, kuin se työni aihepiirin ja rajauksen kannalta on olennaista. Relevantti lainsäädäntö löytyy enimmäkseen rikoslaista. Aihetta sivuavista kansainvälisistä sopimuksista käsittelen lähinnä niistä mielestäni merkittävintä ja ajankohtaisinta, eli Euroopan neuvoston piirissä kasattua ottelutulosten manipuloinnin vastaista yleissopimusta (CETS

No.215). Lainsäädännön lisäksi käsittelemäni aineisto koostuu muun muassa tieteellisistä artikkeleista ja tutkimuksista.

3 JALKAPALLO-OTTELUN MANIPULOINTI

Termillä manipulointi on lähtökohtaisesti hieman negatiivinen kaiku suomen kielessä. Se tarkoittaa käsittelyä, ihmisiin vaikuttamista taitavasti, tietojen muuntamista oman edun mukaisesti (Suomisanakirja, luettu 22.9.2016). Euroopan neuvoston ottelutulosten manipuloinnin vastaisen yleissopimuksen 3.4 artiklassa urheilukilpailujen manipulointi (*manipulation of sports competitions*) määritellään tahalliseksi järjestelyksi, teoksi tai laiminlyönniksi, jolla pyritään vaikuttamaan sopimattomasti urheilukilpailun tulokseen tai sen kulkuun siten, että edellä mainitun urheilukilpailun ennalta arvattava luonne häviää täysin tai osittain. Kyseisellä menettelyllä pyritään saavuttamaan aiheetonta etua itselle tai toiselle. Artiklan 3.1. mukaan urheilukilpailulla (*sports competition*) yleissopimuksessa tarkoitetaan kaikkia urheilutapahtumia, jotka on järjestetty pätevän urheilujärjestön sääntöjen mukaisesti, jotka kansainvälinen urheilujärjestö tai muu toimivaltainen urheilujärjestö on hyväksynyt. (Euroopan neuvosto 2014.)

Manipulaatio kytkeytyy yleensä vedonlyöntiin ja manipulaation järjestäjän motiivina onkin yleensä joko vedonlyöntivoittojen varmistaminen tai rikoksella saadun rahan ”peseminen”, rahanpesu. Toisinaan tuloksia manipuloidaan myös kahden kilpailevan urheiluseuran kesken. Jalkapallossa sarjakauden loppupuolella tulee otteluita, jossa toiselle joukkueelle A ottelun lopputuloksella ei ole juurikaan merkitystä esimerkiksi siitä syystä, että sarjan kärkisijoille ei ole enää mahdollisuuksia, mutta pisteitä on kasassa sen verran, että sarjasta putoamisen riskiäkään ei enää ole. Tällöin vastassa olevan joukkueen B edustaja voi yrittää lahjoa A:n pelaajia tai muita edustajia sopimaan ottelun kulusta. Tällöin voitaneen puhua klassisesta ”sopupelistä”; molemmat joukkueet ovat sopineet ottelun lopputuloksesta tai ainakin riittävä määrä joukkueen jäsenistä on tietoinen sopimuksesta ja toimii ottelun aikana siten, että sopimus täyttyy (Matikainen 2006, 13). En tässä opinnäytetyössä käsittele juurikaan kyseisen kaltaista otteluiden manipulointia, vaan keskityn lähinnä sellaiseen toimintaan, jossa ulkopuolinen taho pyrkii vaikuttamaan vilpillisesti pelikentän tapahtumiin pelaajien tai muiden toimijoiden välityksellä onnistuneen vedonlyönnin varmistamiseksi.

Urheilukilpailujen manipulointi on koko urheilukentän yhteinen huolenaihe. Keskityn tässä opinnäytetyössä ilmiöön kuitenkin suurilta osin jalkapallomaailman näkökulmasta. Syitä tähän on kaksi. Ensinnäkin jalkapallo on maailman suosituimpana urheilulajina globaalisti suuren mielenkiinnon kohteena laillista ja laitonta vedonlyöntiä ajatellen. Jalkapallo on urheiluedonlyönnin pääkohde ja lajissa liikkuu luultavasti enemmän rahaa kuin kaikissa muissa urheilumuodoissa yhteensä (Tarasti 2012). Toisekseen Suomessa viime vuosina esiin tulleet manipulaatiotapaukset ja -epäilyt ovat koskeneet suurimmilta osin juuri jalkapalloa.

Monien tekijöiden seurauksena ottelumanipulointi on lisääntynyt voimakkaasti viime vuosikymmeninä. Europolin asiantuntijan Nick Garlickin mukaan merkittäviä syitä tähän ovat globalisaatio, Kiinan talouden kasvu ja aasialainen vedonlyöntikulttuuri. (Hoy 2013.) Internet mahdollistaa nykyään reaaliaikaisen vedonlyönnin maailman laidalta toiselle ja tarjoaa loputtoman määrän pelikohteita. Samassa myös vedonlyöntiin kytkeytyvä rikollisuus kansainvälistyy. Aasiassa vedonlyönti on aivan eri suuruusluokan kansanhubi kuin Euroopassa ja talouskasvun tuodessa pankkitileille ylimääräistä mahdollistaa se samalla yhä useammalle vedonlyöntiharrastuksen laajentamisen. Kansansuosioistaan huolimatta tai siitä johtuen vedonlyönti on useissa Aasian maissa kielletty, minkä seurauksena laittomalle vedonlyönnille on kysyntää (Hill 2014, 81).

Aasiassa jalkapallo ja moni muukin urheilulaji on jo paikoin varsin pahoin ottelumanipuloinnin mädättämää (Hill 2013, 263), ja mikäli asiaan ei puututa tarvittavan vahvasti ja ajoissa, uskon koko urheilevan maailman olevan suuressa vaarassa joutua syvälle ilmiön puristuksiin, sillä ilmiöstä on jo tullut vakava uhka koko urheilun uskottavuudelle. Kansainvälisen olympiakomitean presidentti Jacques Rogge kuvasikin maaliskuussa 2011 laitonta urheiluedonlyöntiä oheisilmiöineen urheilun suurimmaksi uhaksi (Tarasti 2012, 200–201).

Malesian ja Singaporen jalkapalloliitot perustivat vuonna 1989 yhteisen ammattilaisliigan, jonka tarkoituksena oli nostaa maiden jalkapallon taso kansainväliselle huipputasolle. Liigaan tuotiin ulkomaalaisia pelaajia isolla rahalla, solmittiin rahakkaita televisiointisopimuksia ja rakennettiin uusia stadioneja, jotka myös täyttyivät katsojista. Liigan herättämän mielenkiinnon kasvaessa otteluista lyötiin vetoa yhä enemmän, jolloin myös laitton vedonlyönti tuli markkinoille mukaan. Viisi vuotta perustamisensa jälkeen liiga päätettiin sulkea, sillä sen otteluista yli 80 prosenttia epäiltiin olleen manipuloituja vedonlyöntitarkoituksessa. Viimeistään tämän jälkeen aasialainen järjestäytynyt rikollisuus käänsi katseensa vahvasti myös Eurooppaan. (Hill 2014, 40.) Viisitoista vuotta myöhemmin Kiinassa perustettiin Superliiga,

joka koki lähes samankaltaisen kohtalon. Liigaan virtasi rahaa ja alku vaikutti muutenkin lupaavalta. Sitten autotehtaan sponsoroiman Beijing Hyundai -joukkueen manageri Yang Zuwu aiheutti kohun komentamalla joukkueensa pois kentältä kesken erään ottelun siinä ilmenneen puolueellisen tuomarityöskentelyn vuoksi. Zuwun mukaan Superliigassa oli liikaa ”sopupelejä, epäilyttäviä vihellyksiä, laitonta vedonlyöntiä ja muita rumia lieveilmiöitä”, joiden johdosta liigassa oli mahdotonta pelata enää rehellisesti. Tämän jälkeen moni muu seura ilmaisi tukensa Zuwulle. Kiinan Superliiga oli käytännöllisesti katsoen romahtanut vain puoli vuotta perustamisensa jälkeen. (Hill 2014, 34–35.) Keväällä 2009 Kiinan entinen presidentti Hu Jintao julisti maan jalkapalloliigassa olevan niin paljon manipulointia ja korruptiota, että se oli häpeäksi koko Kiinalle (Hill 2013, 262).

3.1 Miksi pelaaja tai muu toimija osallistuu manipulointiin

Jalkapallo-otteluun voi vaikuttaa kentällä olevien pelaajien ohella muukin toimija, kuten valmentaja, erotuomari tai seuran toimihenkilö. Manipuloinnin taustalla voi nähdäkseni olla lukuisia mahdollisia syitä ja altistavia tekijöitä.

Jouko Ikonen (2013) tuo ottelumanipulaatiota koskevassa tutkielmassaan esiin kriminologisenä näkökulmana Lawrence Cohenin ja Marcus Felsonin vuonna 1979 esittelemän rutiini-toimintojen teorian (*routine activity approach*). Teorian tarjoaman mallin mukaan rikos edellyttää yleensä kolmen välttämättömän tekijän toteutumista. Ensinnäkin täytyy olla motivoitunut rikoksentekijä. Toiseksi rikoksella täytyy olla sopiva kohde. Kolmas edellytys on sellaisen kyvykkään valvojan poissaolo, joka voisi ehkäistä rikoksen. (Cohen & Felson 1979.)

Kuva 1. Rutiinotoimintojen teoria.

Mikään näistä edellytyksistä ei yksin riitä tuottamaan rikosta, ja toisaalta yhdenkin puuttuminen ehkäisee rikoksen syntymisen (Laine 2007, 141). Motivoituneet tekijät ovat yksilöitä, jotka ovat sekä kykeneviä että taipuvaisia tekemään rikoksia. Sopivat kohteet ovat henkilöitä tai esineitä, jotka näyttäytyvät rikosentekijöille haavoittuvaisina tai erityisen houkuttelevina. On rikostyyppistä riippuvaa ja tapauskohtaista, mitkä tekijät saavat kohteen vaikuttamaan houkuttelevalta. Rikos siis tapahtuu motivoituneen tekijän kohdatessa sopivan kohteen valvomattomassa tilassa (ks. kuva 1). Teorian mukaan ihmisten rikosmotivaatioihin on hankala vaikuttaa, joten huomio kannattaa kiinnittää rikosentekomahdollisuuksien vaikeuttamiseen. Tähän keinoja ovat esimerkiksi valvonnan lisääminen ja rikosyllykkeiden poistaminen. (Niemi, luettu 10.3.2017.) On hyvä huomioida, että kyseessä on kuitenkin vain yksi rikollisuutta selittävästä malleista muiden joukossa.

Usein manipulointiin mukaan lähtevä pelaaja tavoittelee yksinkertaisesti taloudellista hyötyä. Heikosti ansaitsevalle pelaajalle tai muulle toimijalle, kuten erotuomarille, ei välttämättä tarvitse tarjota valtavan suurilla summilla manipuloinnin toteuttamiseksi. Usein manipuloinnin takana oleville tahoille otollinen kohde onkin taloudellisessa ahdingossa oleva pelaaja tai seura. (ks. esim. Hill 2014, 123–124.) Kansainvälisen pelaajayhdistys FIFPrin (2012) tutkimuksesta käy ilmi selkeä yhteys palkkojen maksamattomuuden ja ottelumanipuloinnin välillä. Tutkimuksen perusteella mitä pidempään palkka on rästissä, sitä suurempi on riski siihen, että pelaaja osallistuu manipulointiin (Peurala 2013). Alemmilla sarjatasoilla, joissa

otollisia kohteita usein on, myös valvonta on todennäköisemmin puutteellista yleisen mielenkiinnon ollessa pieni otteluita kohtaan.

Aina toimija, jota on lähestytty ottelumanipulaatiotarkoituksessa, ei ole halukas yhteistyöhön. Vilpillinen ottelutapahtumiin vaikuttaminen on yleensä melko järjestäytyneiden rikollisryhmittymien toimintaa ja vastahakoisia pelaajia sekä muita toimijoita saatetaan myös väkivallalla uhaten tai muuten kiristämällä taivutella mukaan manipulointiin (Keskisuomalainen 2016).

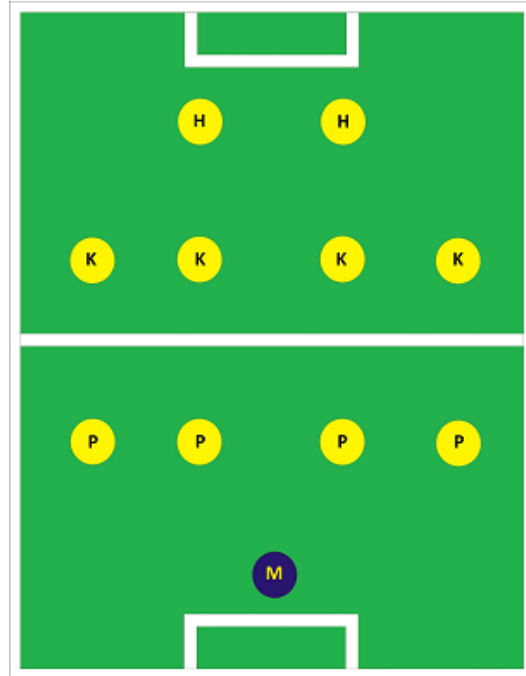
Myöhemmin opinnäytetyössä käyn läpi lainsäädännön kannalta Rovaniemen Palloseuran tapusta, jossa manipuloinnin kulttuuri oli päässyt juurtumaan syvälle joukkueen ulkomaalaispelaajien keskuuteen. Joukkueessa pelasi vuosien varrella useita afrikkalaisia pelaajia. Näistä vanhin, pitkäaikainen Rovaniemen Palloseuran tähtipelaaja toimi eräänlaisena afrikkalaispelaajien johtajana. Uuden afrikkalaispelaajan tullessa seuraan tälle tehtiin jo alkuvaiheissa selväksi, että otteluiden vilpillinen järjestäminen on joukkueessa vakiintunut tapa. (Ikonen 2013, 35.) Kun joukkueessa pitkään pelannut kaikkien arvostama konkaripelaaja ilmaisee tulokkaalle, että näin täällä on aina toimittu, voi kieltäytymisen yhteistyöstä kuvitella olevan vaikeaa. Hillin (2013, 177–178) mukaan manipuloinnin kulttuuri ja sen mukanaan tuoma sosiaalinen paine voikin olla yksi merkittävä tekijä ottelumanipulaation taustalla. Parhailla pelaajilla on paljon mainetta ja arvovaltaa muun joukkueen suhteen, joten juuri heidän on kaikkein helpointa luoda joukkueen sisään lahjottujen pelaajien verkosto ja lahjonnalle myönteinen ilmapiiri (Hill 2014, 45).

3.2 Miten manipulointi toteutetaan

Urheiluedonlyönti perustuu oletamaan, että urheilija pyrkii tekemään kilpailutilanteessa parhaansa. Ihmisen toimintakyky urheilussa voi vaihdella luonnollisista syistä, joten on haastavaa tunnistaa, milloin urheilija tai joukkue ei tee kentällä parastaan (Peurala 2014, 219). Urheilija ei aina koe kaikkia kilpailuita yhtä tärkeiksi eikä joukkue keskity kaikkiin otteluihin samalla tavalla.

Jalkapallossa kummallakin joukkueella on lähtötilanteessa kentällä kymmenen kenttäpelaajaa ja yksi maalivahti. Esimerkiksi perinteisessä 4-4-2 -ryhmityksessä ensimmäinen luku ilmaisee puolustajien, toinen keskikenttäpelaajien ja kolmas hyökkääjien lukumäärän. Määrät

vaihtelevat jonkin verran valmentajien mieltymysten ja käytettävissä olevan pelaajiston ominaisuuksien mukaan, mutta 4-4-2 eri variaatioineen on maailmanlaajuisesti ehkä yleisimmin käytetty ryhmitys. (Robertson 2016.)

Kuva 2. Pelaajien lähtökohtaiset sijainnit kentällä 4-4-2 -ryhmityksessä. Hyökkääjä H, keskikenttäpelaaja K, puolustaja P, maalivahti M.

Maalivahdin roolia voidaan pitää erityisen korostuneena ottelun lopputuloksen kannalta. Maalivahdin tulee estää vastustajan maalintekoyritykset, ja yksikin huono torjunta tai väärä sijoittuminen johtaa helposti vastustajan tekemään maaliin. Puolustajista etenkin keskuspuolustajien, 4-4-2 -ryhmityksessä kahden keskimmäisen puolustajan (ks. Kuva 2), tärkein tehtävä on tukea maalivahtia oman maalin varjelussa.

Vastaavasti toisessa päässä kenttää hyökkääjä kantaa yleensä päävastuun oman joukkueen maalinteosta. Perinteisesti keskikenttäpelaajat ja puolustajat pyrkivät pelaamaan pallon hyökkääjälle vastustajan maalialueen lähetyville tai sen sisälle, ja hyökkääjän tehtäväksi jää varsinainen viimeistelytoimi joko suoraan syötöstä yhdellä kosketuksella tai lyhyen pallonkuljetuksen päätteeksi.

Lahjonnan kohteena voi olla tietysti myös esimerkiksi ottelun erotuomari, ja luonnollisesti parhaimpaan lopputulokseen pääsee lahjomalla mahdollisimman monta toimijaa puolelleen,

vaikkapa saman joukkueen maalivahdin, yhden puolustajan, yhden keskikenttämiehen, yhden hyökkääjän ja vielä lisäksi tuomarin. Tällöin vetonsa voi lyödä melko huoletta isolla rahapanoksella. (Hill 2014, 45.)

Pelkällä maalivahdin lahjomisella voi päästä jo aika pitkälle, mikäli tarkoituksena on hävitä ottelu. Vastaavasti hyökkääjiä on usein vain yksi tai kaksi, ja heidän lahjominen olemaan yrittämättä maalintekoa tyrehtyttää mahdollisesti koko joukkueen maalinteon. On kuitenkin huomionarvoista, että esimerkiksi Rovaniemen Palloseuran tapauksessa osassa otteluista kyse oli siitä, että pelaajille tarjottiin lahjasta otteluihin, joissa heidän toivottiin pelaavan mahdollisimman hyvin ja voittavan ottelun (Esitutkintapöytäkirja 2400/R/99/11). Kyse ei siis ole aina alle oman tason pelaamisesta.

Ottelutapahtumiin voidaan vaikuttaa monella tapaa, eikä teon tai tekemättä jättämisen tarvitse tai kannatakaan olla kovin näkyvä. Esimerkiksi maalivahdin tahallinen huono torjuntayritys voi paistaa helposti valistuneemman katsojan silmään. Huipputason jalkapallo on nähdäkseni kehittynyt tällä vuosituhannella yleisesti ottaen entistä taktisemmaksi ja organisoidummaksi. Parhaimmillaan joukkueella on kentällä selkeä yhtenäinen pelitapa ja valmiit toimintamallit pelin eri vaiheisiin. Tällöin pienikin maallikon silmään huomaamaton teko, kuten pelaajan sijoittuminen pari metriä väärään kohtaan, voi olla tosiasiasa suuri virhe ja aiheuttaa paljon harmia, kuten vaarallisen hyökkäyksen vastustajalle. Ammattilaistasolla pelaaja voinee myös laukoa pallon tahallaan pari metriä yli vastustajan maalista siten, ettei käytännössä kukaan ulkopuolinen pysty sanomaan sen olleen tahallista. Samoin keskityspallon voi antaa hieman liian korkeana, ja niin edelleen. Näennäisesti ottelu etenee aivan normaalisti, eikä kukaan välttämättä epäile mitään.

Ottelun aikana lyötävässä niin sanotussa live-vedossa on usein mahdollista lyödä vetoa esimerkiksi sellaisista pelin lopputuloksen kannalta varsin vähäpätöisistä asioista, kuten kuka pelaaja saa ottelun ensimmäisen keltaisen kortin, saako joukkue ottelun tietyllä aikavälillä sivurajaheiton tai montako sivurajaheitoa ottelussa kerkeää yhteensä tulla. Tällaisissa vedoissa ei periaatteessa tarvitse lahjoa kuin yksi pelaaja. Pelaajan tarvitsee vain toimittaa pallo sivurajan yli, jolloin tuomari antaa vastustajalle sivurajaheiton. Oulun käräjäoikeus tuomitsi 6.5.2011 kaksi pelaajaa lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa tuomioissaan 11/1492 (R 11/900) heidän sovittuaan rikollisten kanssa ennen peliä, että toinen pelaajista syyllistyy kentältä poiston aiheuttavaan rikkeeseen ja toinen aiheuttaa tahallisesti rangaistuspotkun vastajoukkueelle (Ikonen 2013, 16).

Hillin (2014, 51) mukaan lahjotulla pelaajalla voidaan sanoa olevan kolme perusongelmaa: kuinka saada ottelu päättymään luvutulla tavalla; kuinka toimia niin, ettei kukaan arvaa, että kyseessä on manipulointi; ja kuinka pelata niin huonosti, että joukkue häviää, mutta silti niin hyvin, että säilyttää oman paikkansa joukkueessa? Tästä syystä ottelun lopputuloksen kannalta käytännössä merkityksettömät ja muutenkin ”lievät” manipulointiteot ovat luultavasti myös pelaajille mieluisampia ja voisi kuvitella heidän olevan valmiimpia suostumaan niihin.

Toisinaan rikollista toimintaa pyörittävä taholla on valmiina omia luottopelaajia, joita hän tuo johonkin seuraan, kuten AC Allianssin tapauksessa. Vantaalainen pääsarjaseura AC Allianssi siirtyi kesällä 2005 ulkomaalaisomistukseen. Seuran uudeksi omistajaksi tuli kiinalainen liikemies Ye Zheyun ja toimitusjohtajaksi belgialainen Olivier Suray. Suray erotti joukkueen päävalmentajan ja toi tilalle uuden, maanmiehensä Thierry Pisterin, sekä joukkueeseen kuusi uutta ulkomaalaispelaajaa. Pister laitto uuden omistuksen ensimmäiseen otteluun Valkeakosken Hakaa vastaan kaikki uudet pelaajat kentälle, mukaan lukien uuden maalivahdin. Allianssi hävisi ottelun 8-0 ja epäilyt vedonlyöntivilpistä nousivat pintaan, mutta Keskusrikospoliisi ei kuitenkaan kyennyt löytämään pitäviä todisteita rikoksesta. (Virtanen 2014.)

Seurauksena vedonlyöntitoimistot jättivät ottamatta Allianssin otteluita listoilleen ja Ye Zheyun katosi. Vedonlyöntirikoksiin myös Belgiassa liitetty Suray myönsi maaliskuussa 2006 Allianssin hävinneen tahallaan yhden ottelun kaudella 2005. Todennäköisesti kyse on juuri Haka-Allianssi -ottelusta. (Urheilulehti 2006.) Helsingin Sanomien mukaan Suray väitti myös, että järjestelyjen päätekijä olisi Ye Zheyun, josta oltiin Belgian poliisin mukaan tekemässä kansainvälistä pidätysmääräystä (Virtanen 2006).

Ennen Suomea Ye oli vaikuttanut jo Belgian liigassa. Toimintamalli oli samankaltainen: Ye yritti jalkapallosijoittajana esiintyen saada seuroja hallintaansa manipulointien toteuttamiseksi. Vuosien 2004 ja 2005 aikana Ye oli lähestynyt yhteensä neljäätoista belgialaista ammattilaisseuraa. Kaikki seurat olivat pysyneet vaiti asiasta. Ye ei täysin onnistunut aikeisaan, mutta pystyi lopulta vaikuttamaan ainakin kahdentoista Belgian liigan ottelun lopputulokseen. (Hill 2014, 120–121.)

4 URHEILUVEDONLYÖNTI

Vedonlyöntiin ja rahapelaamiseen yleensä on historian saatossa kohdistunut paljon moraalista paheksuntaa (Lind 2014, 221). Vaikka pelaamista ei itsessään olisikaan kriminalisoitu, se on toisinaan nähty rikoksiin johtavana toimintana tai lieveilmiöineen ”rikolliseen elämäntapaan” kiinteästi liittyvänä toimintana (Korpiola & Sallila 2012, 43). Vedonlyönti, urheiluedonlyönti mukaan lukien, on kuitenkin useimmissa maissa sallittua kansallisen lainsäädännön puitteissa. Kansallinen lainsäädäntö on etenkin Euroopan maissa monesti varannut laillisen vedonlyönnin valtiojohtoiselle yritykselle, kuten Suomen laki Veikkaus Oy:lle. Muun muassa Yhdysvalloissa, pois lukein Nevadan osavaltio, ja useissa Aasian maissa urheiluedonlyönti on kuitenkin nimenomaan kielletty. Etenkin Aasiassa laitonta vedonlyöntiä esiintyy kuitenkin paljon. (Tarasti 2012, 202–203.)

Kansalliset manipuloinnin vastaiset vedonlyönnin sääntelytoimet jäävätkin helposti vaille isoä vaikutusta, sillä suuressa roolissa olevat aasialaiset järjestäytyneet rikollisryhmät eivät lyö vetojaan Euroopan kansallisten vedonlyöntiyhtiöiden kautta vaan Aasian markkinoilla, jotka ovat maailman suurimmat. Koska iso osa urheiluedonlyönnistä tapahtuu laittomasti, arviot Aasian markkinoiden laajuudesta vaihtelevat suuresti. World Lottery Association -järjestön entisen puheenjohtajan Friedrich Sticklerin mukaan koko maailman urheiluedonlyöntimarkkinoiden rahallinen arvo on noin 93 miljardia dollaria, mistä 60–70 prosenttia on peräisin Aasian markkinoilta. Kansainvälinen poliisijärjestö Interpol väittää maailman urheiluedonlyöntimarkkinoilla liikkuvan rahamäärän olevan todellisuudessa 500 miljardia dollaria. Ja edelleen Hong Kong Jockey Clubin, maailman suurimpiin kuuluvan valtiojohtoisen vedonlyöntiyhtiön, kaupallinen johtaja Patrick Jay on esittänyt, että yksistään Aasian jatkuvasti kasvavien laittomien urheiluedonlyöntimarkkinoiden rahallinen arvo on yhteensä noin biljoona dollaria. (Hill 2014, 15.)

Urheiluedonlyönti on yleisnimitys veikkauspeleille, joiden tulos määräytyy urheilutapahtuman, tavallisesti sen lopputuloksen, perusteella. Suomessa keskeisin rahapelaamista koskeva säännös on arpajaislaki (1047/2001). Euroopan neuvoston ottelutulosten manipuloinnin vastaisen yleissopimuksen kolmannessa artiklassa määritellään sopimuksessa käytettäviä termejä. Sopimuksessa urheiluedonlyönti (*sports betting*) määritellään kaikeksi rahallisen panoksen asettamiseksi, jonka kohteena on urheilukilpailuun liittyvä tuleva, epävarmuuteen ja sattumaan perustuva tapahtuma, ja jossa palkintona on rahallinen voitto. Laittomalla

vedonlyönnillä (*illegal sports betting*) tarkoitetaan sopimuksessa kaikkea urheiluedonlyöntitoimintaa, jonka tyyppi tai toimija ei ole sovellettavissa olevassa laissa sallittu siinä oikeudenkäyttöpiirissä, jonka alaisuudessa toiminta tapahtuu. (Euroopan neuvosto 2014.) Vilpillinen vedonlyönti, kuten ottelutapahtumiin vaikuttaminen pelaaja tai tuomari lahjomalla, on mahdollista niin laittomassa kuin laillisessakin urheiluedonlyönnissä.

Erlaisia urheiluedonlyönnin pelimuotoja ovat muun muassa Veikkaus Oy:n Pitkäveto, jossa veikataan yhden tai useamman ottelun voittajaa, sekä ottelun lopputuloksen veikkamiseen perustuva Tulosveto. Tulosveto on esimerkki muuttuvakertoimisesta pelimuodosta. Siinä kertoimet vaihtelevat sen mukaan, kuinka paljon vedonlyöjät ovat mitäkin tulosvaihtoehtoa pelanneet. Pitkävedossa puolestaan Veikkaus asettaa kullekin pitkävedon tulosvaihtoehdolle, 1-X-2, kiinteän kertoimen, jolloin pelaajien sijoittamat panokset eivät vaikuta kerroimiin. (Matikainen 2006, 14.) Muuttuva kerroinlinja muistuttaa hieman osakekurssia. Sijoittaja saattaa ostaa aamulla osakkeita 100 euron kappalehintaan ja huomata iltapäivällä, että osakkeen hinta on pudonnut 50 euroon. Samoin jalkapallo-ottelun kerroinlinja saattaa muuttua, jos esimerkiksi toisen joukkueen tähtihyökkääjän jalka murtuu, jolloin yhä useampi ihminen lyö vetoa kyseistä joukkuetta vastaan. Todellisuudessa on hyvin harvinaista, että kerroinlinjoissa tapahtuu merkittäviä muutoksia, joten raju heilahtelu kertoimissa voi toimia vihjeenä epäilyttävästä toiminnasta. (Hill 2013, 103.) Pienempien liigojen otteluihin sijoitetaan vähemmän rahaa, jolloin hyvin suuri yksittäinen veto johonkin kohteeseen saattaa vaikuttaa kerroimiin varsin radikaalisti.

Aasiassa varsin suosittu pelimuoto on niin sanottu aasialainen tasoitusveto (Hill 2014, 86). Aasialaisessa tasoitusvedossa panostetaan sille joukkueelle, kumman uskotaan voittavan tasoituksen jälkeenkin. Valitun joukkueen ollessa ottelussa suosikki, eli sillä on matalampi kerroin, voi sen puolesta lyödä vetoa korkeammalla kertoimella valitsemalla negatiivisen tasoituksen. Kyse ei siis suoranaisesti ole siitä, kumpi joukkue ottelun voittaa vaan sen sijaan siitä, kuinka monella maalilla valittu joukkue voittaa. Euroopassa on perinteisesti lyöty vetoa ottelun voittajasta ja tasoero on huomioitu eri vaihtoehtojen kertoimissa. Aasialaisten tasoitusten idea on pitää molempien joukkueiden kerroin mahdollisimman lähellä samaa ja ottelun tasoero huomioidaan kertoimen sijaan tasoituksessa. (Unibet, luettu 11.3.2017.)

Vilpillisessä vedonlyönnissä erityisen suosittu vedonlyönnin muoto on jo aiemmin mainittu tapahtuma-aikainen vedonlyönti eli live-veto. Perinteisen ennen ottelua tapahtuvan veikk-

kauksen lisäksi live-vedossa kohteita voidaan pelata vielä senkin jälkeen, kun ottelu on alkanut. (Raha-automaattiyhdistys, luettu 25.2.2017.) Vetoa voi lyödä ottelun voittajan lisäksi esimerkiksi siitä, kumpi joukkue saa seuraavan kulmapotkun tai sivurajaheiton. Live-veto ja tällaiset pelikohteet ovat monella tapaa otollisia manipuloinnille. Tällöin ei välttämättä tarvitse lahjoa kuin yksi pelaaja ja manipulaatiota toteuttava teko voi olla varsin huomaamaton. Ennen ottelua lyötävissä vedoissa myös suurten panostusten aiheuttamat epäilyttävät kerroinheilahtelut saattavat kiinnittää valvojien huomion. Live-vedossa asiat tapahtuvat niin nopeasti, että mahdollinen valvonta ei kerkeä mukaan (Tarasti 2012, 203–204). Live-vedonlyönti kattaa arvioiden mukaan jopa kaksi kolmasosaa koko alan liikevaihdosta (Boniface 2013).

Urheiluedonlyönnin ydinaluetta on se, että kaikille vedonlyöntiin osallistuville turvataan suunnilleen samanlaiset voiton mahdollisuudet. Vedonlyöjän arvioinnin tulee voida perustua julkiseen tietoon ja hänen omaan urheiluasiantuntemukseensa. (Tarasti 2012, 207.) Ari-Matti Nuutila toteaa, että vedonlyöntiin katsotaan vakiintuneesti kuuluvan tietty sattumanvaraisuus ja arvaaminen. Vedonlyöjällä olevan tiedon hyväksi käyttäminen on sallittua, mikäli se ei poista vedonlyönnistä sattumanvaraisuutta vaan ainoastaan vähentää sitä. (Nuutila 2000, 4-6. Viitattu teoksessa Matikainen 2006, 6–7.) Vedonlyöjällä voi olla esimerkiksi pelikohteeseen osallistuvan joukkueen pelaajalta saatu tieto jonkun pelaajan loukkaantumisesta tai joukkueen kokoonpanosta ilman, että siinä olisi mitään väärää.

Mika Hemmo luonnehtii pitkävedon lyömistä riskinottosopimukseksi. Kyseessä on niin sanottu asiantuntijapeli, joten siinä saa lähtökohtaisesti käyttää kaikkea mahdollista tietoa. Kuitenkin vedonlyönti perustuu ajatukselle, että kohteen lopputulosta ei voida vetoa lyötessä tietää ja se määräytyy urheilullisin kriteerein. Tieto lopputuloksen sopimisesta tai tarkoituksellisesta häviämisestä on vedonlyöntisopimuksen ja vedonlyönnin *tarkoituksen* johdosta seikka, jota vedonlyöjä ei saa käyttää, vaikka se ei tosiasiallisesti kaikkea sattumanvaraisuutta vedonlyönnistä poistaisikaan. (Hemmo 2000, 1–4. Viitattu teoksessa Matikainen 2006, 9.)

4.1 Rahanpesu

Raha, joka on peräisin rikollisesta toiminnasta, kuten huumekaupasta, prostituutiosta tai asekaupasta, täytyy pestä, jotta sitä pystytään käyttämään. Muun muassa vedonlyönnin välityksellä raha voidaan muuntaa lailliseksi voitoksi. (Southwell 2002, 23–27.) Vedonlyöntitapit ovat käytännössä sijoituksia.

Urheiluedonlyönnillä soveltuu monesta syystä varsin hyvin rahanpesun välineeksi, etenkin kuin puhutaan internetin välityksellä lyötävistä vedoista. Ensinnäkin vedonlyönnissä toteutetaan niin paljon rahansiirtoja, että peseminen peittyy helposti rahavirtojen alle. Vedonlyönnin toteuttaminen ei myöskään edellytetä minkään fyysisen tuotteen, kuten paperirahan, käyttöä. Tämän seurauksena rahojen alkuperän jäljittäminen on hankalaa. (McFarland ym. 2014, 8.)

Rahan pesemisestä aiheutuu kuluja, joten yleensä kaikkea rikollista rahaa ei saada pestynä käytettäväksi. Kiinnijäämisen riskin lisäksi myös tuon rahahävikin suuruutta voidaan vedonlyöntiä hyödyntäen pienentää moneen muuhun tapaan verrattuna. Otetaan esimerkiksi Pitkäveto, jossa veikkaaja siis valitsee joko kotijoukkueen voiton, tasapelin tai vierasjoukkueen voiton. Oletetaan, että valitussa ottelussa kotivoiton kerroin on 1.40, tasapelin 3.65 ja vierasvoiton 6.75. Rahanpesijä pelaa yhdellä eurolla tulosta, jolla on suurin kerroin, mikä tarkoittaa tässä esimerkissä vierasvoittoa. Muihin tulosvaihtoehtoihin pelattavan panoksen suuruus saadaan jakamalla kohdeottelun suurin kerroin kyseisen tulosvaihtoehdon kertoimella. Kotivoittoa pelataan siis $6.75/1.40=4.82$ eurolla ja tasapeliä $6.75/3.65=1.85$ eurolla. Todellisuudessa rahanpesijän käyttämät rahapanokset ovat tietysti moninkertaisia esimerkin ilmoittamissa suhteissa. Rahapanoksia tähän peliin kului yhteensä $1+4.82+1.85=7.67$ euroa. Vedonlyöjä saa takaisin tulosta vastaavan pelipanoksen oikeaa tulosta vastaavalla kertoimella kerrottuna. Ottelun lopputuloksesta riippumatta vedonlyöjä saa siis takaisin noin 6.75 euroa puhtaaksi pestyä rahaa. Rehelliselle vedonlyöjälle tällainen veto ei tietenkään olisi järkevä, sillä vedonlyöjä jää tappiolle. Rahanpesutarkoituksessa vetoa lyövälle kyseisessä vedossa voi olla paljonkin järkeä. Rahallinen menetys on kyseisessä tapauksessa ottelun tuloksesta riippumatta noin 12 prosenttia, jota voidaan pitää maltillisena summana siihen nähden, että loppu raha tulee pestyksi. Edellä kuvattua yksinkertaista menetelmää kehittyneemmillä pelimenetelmillä hävikin voi pienentää lähes olemattomiin. (Veikkaus.info, luettu 24.2.2017.) On myös huomionarvoista, että vedonlyöntivoitot ovat usein verovapaita (McFarland ym. 2014, 8).

5 URHEILUN AUTONOMIA

Urheilulajeilla ja järjestöillä on omia sääntöjään, joiden puitteissa kilpailemisen tulee tapahtua. Toisinaan kuitenkin urheilussa tapahtuu rikollista toimintaa, johon puuttumisessa urheilun omat säännöt ja kurinpitotoimet eivät riitä. Monelle tulee aiheesta ensimmäisenä mieleen mediassa paljon huomiota saaneet jääkiekon pahoinpitelytapaukset. Lajiin kuuluu kovakin tarkoituksellinen fyysinen kontakti, mutta silmitön pahoinpitely on rikosprosessissa käsiteltävä asia ja vastoin urheilun etiikkaa.

Oikeudellistuminen on termi, jolla on viitattu oikeuden tunkeutumiseen yhä laajemmin elämänalueille, jotka ovat aiemmin olleet vähän säänneltyjä tai kokonaan sääntelyn ulkopuolella. Ilmiöstä puhutaan paljon myös urheilumaailmassa. Tulosten manipulointi uhkaa urheilun koskemattomuutta, integriteettiä. (Halila 2006, 17.) Urheilun kansanliike lähti Suomessa noin sadan vuoden ajan siitä, että urheilun normit ovat luonteeltaan eettisiä, eivät oikeudellisia. Urheilua suojasi perinteisen käsityksen perusteella autonomia siinä kuin yksilöitä ja perheen sisäisiä asioita yksityisyyden suoja. (Halila 2006, 39.) Suomen urheilun eettisen keskuksen pääsihteerinä Harri Syväsalmea haastateltiin *Haaste*-lehden numerossa 3/2016. Syväsalme avaa haastattelussa asiaa toteamalla urheiluliikkeen aina korostaneen olevansa autonominen ja toimivansa yhdistyslain mukaan. Syväsalmen mukaan tämä autonomia ei voi kuitenkaan antaa mahdollisuutta rikkoa yhteiskunnan normeja ja lakeja, sillä urheilu on osa yhteiskuntaa ja toimii sen raamien sisällä. (Kostiainen 2016.)

Ottelumanipulaation kohdalla on vielä huomattava, että kyse on kovin usein kansainvälisten rikollisorganisaatioiden pyörittämästä järjestäytyneestä rikollisuudesta, minkä vuoksi on mahdoton ajatus, että urheilu hoitaisi ongelmaa yksin. Urheilun omat keinot ja etenkin toimivaltuudet ovat suhteellisen heikot. Dopingvalvonnassa urheilujärjestöjen käsissä on tärkein ja ehdoton näyttö eli dopingnäyte. Mitään vastaavaa ei ole manipulointitapausten suhteen. (Tarasti 2012, 205.) Tämän vuoksi tapausten ehkäisemisessä tarvitaan vahvasti urheilukentän ja viranomaisten yhteistyötä.

Urheiluoikeudessa dopingin vastainen taistelu on ollut merkittävässä asemassa ja monet urheiluoikeuden erityispiirteet ovatkin syntyneet tässä yhteydessä. Tarasti (2012) toteaa, että Maailman antidopingsäännösten vuonna 2009 voimaan tulleen revision myötä dopingin osalta on saavutettu vakiintunut oikeustila, johon sisältyvät Maailman antidopingsäännöstö

ja viisi kansainvälistä standardia: kiellettyjen aineiden luettelo, testaus, laboratoriot, erivapaudet ja yksityisyyden suojaaminen. Urheilun jatkuvassa oikeudellistumisessa ollaankin siirtymässä dopingista antikorruption sääntelyyn. Korruptiota voi urheilussa esiintyä monella tapaa, esimerkiksi arvokisojen järjestelyoikeuksia valittaessa, mutta pääpaino on urheilukilpailujen manipuloinnissa. (Tarasti 2012.)

5.1 Suomen Palloliiton rangaistusmääräykset

Suomen Palloliitto on liitto, joka Kansainvälisen jalkapalloliiton FIFA:n jäsenenä vastaa kaikesta Suomen jalkapallotoiminnasta. Palloliitolla on sanktiojärjestelmänsä sen omien sääntöjen rikkomisen varalle. Rangaistusmääräykset 2017 2 §:ssä määritellään teot ja laiminlyönnit, joiden perusteella pelaajaa tai 1 §:ssä mainittua muuta toimijaa voidaan rangaista. 2 §:n h-kohdassa todetaan seuraavasti:

h) (Rangaista voidaan sitä) joka yrittää pelata, pelaa tai ehdottaa pelaamista ennakolta sovittuun lopputulokseen pyrkien tai muulla tavoin manipuloi tai pyrkii manipuloimaan ottelutapahtumia tai laiminlyö tällaista toimintaa koskevan tiedonantovelvollisuuden liitolle tai seuralle. Jos henkilöä on syytä epäillä syyllistyneen tämän kohdan rikkomiseen, voi kurinpitovalioikunta määrätä hänet väliaikaiseen peli- ja toimitsijakieltoon. Ennen päätöstä epäillylle on annettava mahdollisuus tulla kuuluksi.

Lisäksi 2 §:ssä todetaan, että h-kohdan rikkomukset kuuluvat niihin rikkomuksiin, jotka on aina katsottava vakaviksi. 3 §:n 1 momentin f-kohdan mukaan peli- ja toimitsijakielto voidaan määrätä myös määrääjäksi. (Suomen Palloliiton rangaistusmääräykset 2017, luettu 16.2.2017.)

Esimerkiksi vuonna 2011 rankaisuvallata 4 § mukaisesti käyttävä Palloliiton kurinpitovalioikunta määräsi AC Oulussa pelanneille Dominic ja Donewell Yobelle väliaikaisen pelikiellon heidän ollessaan epäilyksenalaisia Turun Palloseuran ja AC Oulun välisen Veikkausliigan ottelun manipuloinnista (Suomen Palloliitto 2012). Oulun käräjäoikeus (11/1492) tuomitsi myöhemmin Yoben veljekset manipuloinnin johdosta ehdolliseen vankeuteen lahjuksen vastaanottamisesta elinkeinotoiminnassa.

Yoben veljekset eivät valittaneet tuomiosta hovioikeuteen, jolloin Palloliiton kurinpitovalio-
liokunta käsitteli tapauksen uudelleen ja määräsi molemmille pelaajille määräaikaisen kah-
den vuoden peli- ja toimitsijakiellon. Kansainvälisen jalkapalloliitto FIFA:n kurinpitovalio-
kunta ulotti peli- ja toimitsijakiellon kattamaan kaikki viralliset ottelutapahtumat maailman-
laajuisesti. (Suomen Palloliitto 2012.)

6 TUTKINNAN HAASTEET

6.1 Suomi kohdemaana

Suomen kansallisten jalkapallosarjojen pelillinen taso ei ole maailman kärkipäätä, esimer-
kiksi suomalaisten seurojen menestys Euroopan jalkapalloliitto UEFA:n seurajoukkueetur-
nauksissa on ollut vaatimatonta. Siitä huolimatta suomalaisia sarjoja seurataan ja niistä lyö-
dään vetoa yllättävän paljon ulkomailla. Suomen urheilun eettisen keskuksen pääsihteeri
Harri Syväsalmi mainitsee, että Suomen Kakkosen, eli kolmannen sarjatason yksittäisistä
sarjakierroksista lyödään vetoa miljoonien panoksilla. (Kostiainen 2016.) Suurena syynä tä-
hän on nähdäkseni se, että Suomessa varsinainen jalkapallokausi alkaa yleensä huhtikuussa
ja päättyy lokakuun lopulla. Suurin osa Euroopan jalkapallosarjoista on puolestaan tauolla
touko-kesäkuun taitteesta aina elokuun loppupuolelle. Kesäkuukausien ajan, jolloin Suo-
messä ottelut ovat kiihkeimmillään, vallitsee siis vedonlyöntimarkkinoilla iso tyhjiö.

Mainittu vaatimaton taso ja pelaajien alhaiset palkat ovat toisaalta houkuttimia rikollisille
(Match-fixing in Nordic countries 2013, 9). Suomen korkeimman sarjatason, Veikkauslii-
gan, keskipalkka oli Jalkapallon Pelaajayhdistys ry:n vuoden 2011 palkkatutkimuksen mu-
kaan 19 230 euroa vuodessa. Yli 33 330 euroa ansaitsevia oli 20 prosenttia ja alle urheilija-
turvan, 9 600 euroa, ansaitsevia 35 prosenttia. 75 prosenttia pelaajista oli päätoimisia jalka-
palloilijoita. Pelaajayhdistys ei ole julkaissut vuoden 2011 jälkeen palkkatutkimuksia, mutta
suuria muutoksia ei tuon jälkeen ole tapahtunut. Toisella sarjaportaalla Ykkösessä palkat
ovat luonnollisesti alhaisemmat, noin 3 500 euroa vuodessa ja kolmannella tasolla, Kakko-
sessa suurelle osalle pelaajista palkkio on kulukorvauksen luokkaa. (Ikonen 2013, 8.)

Pohjoismaiden viranomaisten yhteistyönä syntynyt raportti ottelumanipuloinnista nostaa
erääksi riskitekijäksi sen, ettei pelaajalla aina ole kovinkaan vahvaa yhteenkuuluvuuden tun-
netta edustamaansa seuraan ja joukkueeseen. (Match-fixing in the Nordic countries 2013,

9). Osa pelaajista saattaa olla käynyt läpi saman seuran kaikki juniori-ikäluokat ennen edustusjoukkueeseen nousemista. Hän on ikään kuin kasvanut osaksi seurayhteisöä. Toisaalta pelaajan tullessa esimerkiksi ulkomailta ”palkkasoturina” hänelle ennalta täysin vieraaseen maahan ja joukkueeseen ei hänen edustamallaan seuralla välttämättä ole suurtakaan merkitystä, vaan joukkueessa pelaaminen on ainoastaan keino ansaita rahaa tai ponnahduslauta edetä uralla. Voikin ajatella, että tällöin kynnyksellä oma joukkue lienee lähtökohtaisesti matalampi.

Aiemmin mainittua rutiinotoimintojen teoriaa mukaillen suomalaisessa jalkapallossa tilanne on harmillisen usein se, että mahdollinen motivoitunut tekijä löytää otollisia kohteita, matalan palkkatason pelaajia vähäisen valvonnan piirissä. Esimerkiksi Kakkosen otteluista ei juurikaan jää laadukasta kuvamateriaalia myöhempään tarkasteluun, live-vetojen kohdalla valvonta on pelikohteiden yksityiskohtaisuuden ja reaaliaikaisuuden vuoksi vaikeaa ja juttujen tutkinta saatetaan keskeyttää kustannusperusteisesti, sillä nykyinsäädännöllä mahdolliset sanktiot rikoksenteijöille ovat rikoshyötyyn suhteutettuna vähäisiä (ks. esim. Korpelainen 2015).

6.1.1 Tapaus Musan Salama

Sunnuntaina 19.7.2015 Porilainen Musan Salama (myöh. MuSa) isännöi Kaarinan Poikia (myöh. KaaPo) Kakkosen länsilohkon ottelussa. MuSa lähti otteluun selkeänä ennakkosuosikkina. Se oli lohossa toisena KaaPon ollessa lohkon toiseksi viimeisenä. Aivan ottelun alla ja sen aikana etenkin aasialaisten vedonlyöntioperaattoreiden kertoimet alkoivat muuttua poikkeuksellisen rajusti. Kuten aiemmin luvussa 4 kävi ilmi, merkittävä liikehdintä kertoimissa tarkoittaa, että rahaa on panostettu huomattava määrä jommallekummalle joukkueelle. Altavastaja KaaPon puolesta lyötiin vetoa yhtäkkiä poikkeuksellisen suurilla summilla. KaaPo meni johtoon, mutta MuSa nousi tasoihin toisella puoliajalla. Lopulta ottelun lisäajalla KaaPolle tuomittiin rangaistuspotku, jonka turvin vierasjoukkue nappasi voiton. Ylen haastatteleman Veikkauksen urheilupelien liiketoimintapäällikkö Juha-Matti Mäkilän mukaan näytöt ottelun vedonlyönnistä olivat niin vahvat, että vilppiä on syytä epäillä. (Salmi 2015.)

Suomen Palloliitto jätti ottelusta tutkintapyynnön poliisille. Poliisissa juttua aloitettiin tutki-

maan rikosnimikkeillä lahjominen elinkeinotoiminnassa sekä lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa. Tutkinta kuitenkin lopetettiin jo elokuussa kustannusperusteisesti. Jutun tutkiminen olisi todennäköisesti aiheuttanut isot kustannukset saavutettavissa olevaan hyötyyn nähden ja Palloliiton tutkintapyyntökin oli ollut jokseenkin ylimalkainen. (Korpelainen 2015.) Kuten edellä on käynyt ilmi, Kakkonen on Suomen kolmanneksi korkein sarjataso, jossa palkkiotaso on hyvin matala. Poliisi arvelikin, että mahdollisten lahjusten kohdalla summat olisivat olleet muutamista sadoista muutamiin tuhansiin euroihin. Tutkintatoimet olisivat edellyttäneet useiden kuulustelujen lisäksi oikeusapupyynnöjä ehkä useiden maiden viranomaisille. Odotettavissa olevat rangaistukset olisivat olleet lieviä, käytännössä lyhyitä ehdollisia vankeustuomioita. (Tsfutis 2015.)

Oli kyseisen ottelun kohdalla totuus mikä hyvänsä, kuvastaa tapaus erinomaisesti ottelumanipulointien tutkinnan nykyistä problematiikkaa. Toiminnan rahoittaja voi olla Aasiassa, lahjottuihin toimijoihin yhteydessä ollut järjestelijä jossain muussa Euroopan maassa ja vedonlyönti toteutetaan internetissä. Tällaisissa tilanteissa joudutaan pohtimaan tarkkaan, mitä rikoksia on ylipäättään syytä epäillä tapahtuneen ja minkä maan viranomaisille asian tutkinta kuuluu. Tutkinta vaatii laajaa kansainvälistä yhteistyötä, joka ei välttämättä ole kovin yksinkertainen ja selkeä asia esimerkiksi Aasian maiden kanssa. (Ikonen 2013). Kaiken kaikkiaan valtioiden väliset rajat asettavat suuria rajoituksia lainvalvonta- ja oikeusviranomaisille samanaikaisesti rajat ylittävän rikollisuuden jatkuvasti lisääntyessä. Kansainvälisesti laajaa yhteistyötä ottelumanipulaation ehkäisemiseksi tehdään Interpolin, vedonlyöntiyhtiöiden ja suurimpien urheilujärjestöjen kesken (Tarasti 2012, 206).

Haaste-lehden haastattelussa Harri Syväsalmi toteaa: *”Dopingissa kansainvälinen yhteistyö on jo vakiintunut ja nyt myös ottelumanipulaation vastaiseen toimintaan ollaan rakentamassa kansainvälisiä verkostoja.”* Tämä kuvaa hyvin sitä, kuinka ottelumanipulaatioon ollaan vasta vähitellen toden teolla heräämässä. Syväsalmen mukaan Euroopan neuvoston lisäksi yhteistyötä tehdään erityisesti Euroopan jalkapalloliitto UEFA:n sekä kansainvälisen olympiakomitean kanssa: *”Urheilu on jo lähtökohdiltaan kansainvälistä, joten ratkaisujenkin hakeminen ongelmiin kansainvälisten verkostojen kautta on luontevaa.”* (Kostiainen 2016.)

Kansainvälistä yhteistyötä vaativan tutkinnan kustannukset saavutettavissa olevaan hyötyyn nähden ovat tulosmanipulaatiotapauksissa helposti liian suuret, jolloin tapauksia jää tutkimatta. Jouko Ikonen toteaa tutkielmassaan todistelun kokoamisen oikeusapumenettelyineen

olevan niin raskas prosessi, että prosessiekonomisesti, tekojen tämänhetkinen alhainen moitittavuus huomioiden, on järkevämpää keskittyä toimijoihin, jotka ovat Suomessa. Aasialaiset valtiot eivät myöskään välttämättä ole halukkaita oikeudellisiin toimenpiteisiin sellaisten otteluiden vuoksi, joita on pelattu Suomessa. (Ikonen 2013.) Rikollista toimintaa järjestävät ja isoimmat rikoshyödyt toiminnalla saavuttavat tahot ovat kuitenkin yleensä juuri Suomen ulkopuolella.

Kuten esille on tullut, pelaajan tai tuomarin suorituksesta voi olla vaikea todeta osallisuutta manipulointiin. Ratkaisevaksi näytöksi Lauri Tarastin (2012, 204) mukaan muodostuneekin vastaanotettu palkkio, jota vastaan parhaasta yrittämisestä luovutaan tai muuten manipuloidaan ottelutapahtumaa, sikäli kuin se on osoitettavissa.

7 LAINSÄÄDÄNTÖ

Aihepiiriä koskeva lainsäädäntö on järjestetty Euroopan maissa hyvin vaihtelevasti. Joidenkin maiden rikoslaista löytyy varta vasten ottelumanipulaatiotapauksia silmällä pitäen räätälöity kriminalisointi: Bulgaria, Espanja. Joissain maissa vastaava löytyy urheilulaista: Kypros, Kreikka, Puola. Kolmantena mallina on maita, jotka ovat ottaneet käyttöön erillisen lain urheilupetoksia koskien: Italia, Malta, Portugali. (KEA European Affairs 2012, 33.)

Suomessa manipulointitapauksiin on sovellettava käytännössä rikoslain 30 luvun lahjuksen antamista ja ottamista koskevia kriminalisointeja. Näiden nojalla annetut harvat tuomiot ovat olleet lahjuksen ottajan osalta joidenkin kuukausien mittaisia ehdollisia tuomioita (ks. esim. Rovaniemen hovioikeus 12/237). Bochumissa Saksassa käydyssä Rovaniemen hovioikeuden tuomiota vastaavassa oikeudenkäynnissä vankeusrangaistukset tuomittiin törkeistä petoksista, vaikka tapahtumat otteluiden manipuloinnissa olivat olleet hyvin samankaltaiset molemmissa maissa (Ikonen 2013, 61).

7.1 Petos

Rikoslain 36 luvun 1 § (24.8.1990/769):

Joka, hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä taikka toista vahingoittaakseen, erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään tekemättä jotakin ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa erehtyneelle tai sille, jonka eduista tällä on ollut mahdollisuus määrätä, on tuomittava petoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

- -

yritys on rangaistava

Petos voisi periaatteessa olla täyttyvä rikos ottelumanipulointitapauksissa. Pesäpallon sopu- peliskandaalissa vuonna 1998 suuri joukko eri seurojen johtohenkilöitä, toimitsijoita ja joukkueiden pelaajia tavoitteli taloudellista hyötyä sopimalla pesäpallon ylimmän sarjatason, Superpesiksen, otteluiden lopputuloksista ja lyömällä vetoa näistä otteluista. Lopulta yli kolmekymmentä sai tuomion petoksesta tai törkeästä petoksesta. (Turun Sanomat 2005.)

Asiaa käsitellyt Vantaan käräjäoikeus katsoi, että pitkävedon pelaaja, joka salasi tietonsa sopuottelusta, erehdytti aktiivisesti vedonlyöntiyhtiötä eli Veikkausta. Veikkauksen asiamies oli hyväksynyt pelisopimuksen ottamalla maksun vastaan ja toimimalla siten, että pelisopimus on osallistumisehtojen mukaisesti tullut voimaan. Oikeuden mukaan asiamiehen toiminta tarkoittaa petoksen tunnusmerkistön kannalta välttämätöntä erehdyksen vallassa tehtyä määräämistointa. Oikeuden mielestä tulkinnalle ei muodostunut estettä, vaikka erehdytetty taho lopullisesti oli Veikkauksen pitkävetotiimi ja yhtiön johto. (Paloaro 2001.)

Tapaus on kuitenkin keskeisellä tavalla erilainen kuin sen jälkeen Suomessa ilmi tulleet jalkapallon manipulaatiotapaukset. Pesäpallon skandaalissa kyse oli kotimaisen vedonlyöntiyhtiön, Veikkauksen, kautta lyödyistä vedoista. Veikkaus oli jutun asianomistaja erehdytetynä ja taloudellista vahinkoa kärsineenä tahona. Usein vedot kuitenkin lyödään laittomilla markkinoilla siten, että mitään vedonlyöntitoimistoa ei voida katsoa erehtyneeksi. Rikollisryhmät ovat jopa järjestäneet täysin vedonlyöntimarkkinoita varten omia turnauksia, joissa katsomot ovat olleet tyhjiä eikä otteluita ole televisioitu (Hill 2014, 17). Vaikka vedot olisivatkin lyöty laillisten vedonlyöntitoimistojen kautta, on vedonlyönti useimmissa tapauksissa toteutettu Aasiassa, jolloin asianomistajien henkilöllisyyden selvittäminen ja kuuleminen esitutkinnassa on joka tapauksessa Ikosen (2013, 52) haastatteleman silloisen kihlakunnan syyttäjä Maija Monosen mukaan lähes mahdotonta. Ongelmaksi petosrikoksen kohdalla muodostuukin asianomistajan määrittäminen.

7.2 Lahjominen ja lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa

Lahjomisesta elinkeinotoiminnassa säädetään rikoslain 30 luvun 7 §:ssä.

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevalle,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle, tilintarkastajalle tai selvitysmiehelle,

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittavalle taikka

4) elinkeinonharjoittajien välistä, muiden osapuolten välistä tai elinkeinonharjoittajan ja muun osapuolen välistä riitaa välimiehenä ratkaisevalle

lupaa, tarjoaa tai antaa lahjottavalle itselleen taikka toiselle osoitetun oikeudettoman edun (lahjuksen) tarkoituksin saattaa lahjottava toimessaan tai tehtävässään suosimaan lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkita lahjottava sellaisesta suosimisesta, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 16 luvun 13 tai 14 §:n mukaan, lahjomisesta elinkeinotoiminnassa sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslain 30 luvun 7a pykälä koskee törkeää lahjomista elinkeinotoiminnassa. Törkeän teosta tekee pyrkimys saada asianomainen toimimaan tehtävässään lahjuksen antajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen taikka lahjan tai edun arvo on huomattava. Lisäksi teon on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rangaistusasteikko törkeässä lahjuksen antamisessa elinkeinotoiminnassa on neljästä kuukaudesta neljään vuoteen vankeutta.

Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa, rikoslain 30 luvun 8 §:

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä,

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittaessaan taikka

4) elinkeinonharjoittajien välistä, muiden osapuolten välistä tai elinkeinonharjoittajan ja muun osapuolen välistä riitaa välimiehenä ratkaistessaan

itselleen tai toiselle pyytää lahjuksen tai tekee muutoin aloitteen sellaisen saamiseksi, ottaa vastaan tai hyväksyy lahjuksen suosiakseen toimessaan tai tehtävässään lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkkioksi tällaisesta suosimisesta, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 1–3 §:n mukaan, lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Törkeä lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa (rikoslain 30 luvun 8a §) edellyttää 30 luvun 7a pykälää mukaillen toimimista tai tarkoitusta toimia lahjuksen antajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen taikka että lahjan tai edun arvo on huomattava. Teon on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rangaistusasteikko on sama neljästä kuukaudesta neljään vuoteen kuin 30 luvun 7a pykälän kohdalla.

Passiivisen lahjomisen eli lahjuksen pyytämisen osalta tunnusmerkistön täyttyminen ei edellytä lahjoman vastaanottoa, vaan sen pyytäminen riittää. Tunnusmerkistö siis täyttyy, vaikka osapuoli, jolle lahjasta tarjotaan, ei lahjasta hyväksy, mistä syystä lahjonnan yritystä ei ole erikseen kriminalisoitu lahjusrikoksen tekemuotona. (Viljanen 1990.)

Petoksen kohdalla ongelmaksi muodostui rikoksen asianomistajan rooli. Lahjusrikoksissa vedonlyöntiyhtiö jää asianomistaja-aseman ulkopuolelle, jolloin asianomistajan määrittäminen ei aiheuta vastaavaa ongelmaa kuin petoksen kohdalla.

Hallituksen esityksessä (HE 66/1988 vp, 89) todetaan elinkeinotoiminnan lahjusrikosten osalta seuraavasti:

Elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevalle voidaan työnantajan tietämättä tarjota myös sellainen sinänsä oikeudeton etu, joka ei millään tavalla suoraan vahingoita työnantajaa. Tästä saattaisi olla kysymys esimerkiksi silloin, kun selvästi edullisimman urakkatarjouksen tekijä haluaa varmistaa tarjouksensa hyväksymisen. Tällaisessakin tapauksessa oikeudettoman edun tarjoaminen merkitsisi kaikesta huolimatta luvatonta puuttumista elinkeinonharjoittajan toimintapiiriin sekä vaarantaisi elinkeinonharjoittajan ja hänen palveluksessaan olevien välistä luottamussuhdetta. Tätäkin pidettäisiin lahjomisena.

Rikoksen asianomistaja on käytännössä usein elinkeinotoimintaa harjoittava seura, jonka toimintapiiriin on luvattomasti puututtu samalla vaarantaen seuran ja seuran palveluksessa olevan pelaajan välistä luottamussuhdetta. Yleensä voitaneen ajatella seuran kärsineen vahinkoa esimerkiksi pistemenetysten ja huonompien sarjasijoitusten muodossa. Välttämättömyyttä tarvetta näytön esittämiselle tällaisesta ei kuitenkaan ole. Rovaniemen hovioikeus

vahvasti asian RoPS-tuomiossa (12/237): lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa -pykälän tunnusmerkistön täytyminen ei edellyttänyt selvitystä siitä, että asianomistajalle aiheutuisi vahinkoa. Kysymys nousi vahvasti esiin vastaajien katsottua, ettei tunnusmerkistö täyttynyt, koska osassa tapahtumakokonaisuudessa käsitellyistä otteluista kyse oli siitä, että pelaajille tarjottiin rahaa vastineeksi oman joukkueen voitosta, jolloin palkkion tarjoajan ja joukkueen intressit olivat yhdensuuntaiset, minkä, sivumennen sanoen, Ikonen (2013, 67) toteaa olevan varsin poikkeuksellista manipulointitapausten kohdalla.

Vastaajat katsoivat myös, että kyse ei ollut maksavan tahon suosimisesta, koska jonkun suosiminen edellyttää toimintaa jonkun muun tahon eli oman joukkueen vahingoksi. Hovioikeus kuitenkin katsoi, etteivät lahjomisen ja lahjuksen vastaanottamisen tunnusmerkistöt edellytä lahjuksen antajan ja työnantajan intressien olevan keskenään erisuuntaisia. Tällaisessa tilanteessa menettelyllä on loukattu juurikin edellä mainittua pelaajan ja työnantajan välistä luottamussuhdetta. (Rovaniemen hovioikeus 12/237, 32.)

Lahjusrikoksessa on kaksi osapuolta: lahjoja ja lahjottava. Yleensä lahjonnasta hyötyy kumpikin toteutuneen lahjusrikoksen osapuoli, mikä eroaa useimmille rikoksille tyypillisestä tekijä-uhri -asetelmasta. Näin ollen manipuloinnin osapuolilla on yleensä suuri intressi pitää lahjonta salassa (Peurala 2014). Tämä tietysti osaltaan vaikeuttaa rikosten esilletuloa.

Tunnusmerkistöissä ottelumanipulaatiota ei ole selkeästi kriminalisoitu, eikä hallituksen esityksissä ole mainintaa ottelumanipulaatiosta lahjusrikosten tunnusmerkistöjen kohdalla. Tämän seurauksena oikeusistuimissa tunnusmerkistöjä on jouduttu tulkitsemaan varsin laajasti. Arvioinnin kohteeksi on joutunut muun muassa se, ovatko jalkapalloseurat ja yhdistykset elinkeinoharjoittajia ja ovatko pelaajat täten elinkeinoharjoittajan palveluksessa, kuten lahjominen elinkeinotoiminnassa edellyttää. Vedonlyöntivilppi kohdistuu usein nimenomaan alempiin sarjatasoihin ja niiden sarjojen kohdalla ei voitane puhua elinkeinotoiminnasta. Korkein oikeus ei ole ottanut käsiteltäväksi vielä yhtäkään ottelumanipulaatiotapausta. (Peurala 2014.)

Huomionarvoista on myös se, että lahjontaa ja lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa koskevat pykälät eivät mahdollista juurikaan pakkokeinojen käyttöä. Näytön saamiseksi tarvittaisiin mahdollisuutta laajaan pakkokeinojen käyttämiseen (Tarasti 2012, 205). Etenkin telekuuntelu olisi tarpeellinen työkalu ottelumanipulaatiotapausten tutkintaan, sillä

viestit osallisten välillä kulkevat yleensä internetissä tai puhelimitse. Telekuuntelu on pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n (12.12.2014/1069) mukaan mahdollista törkeässä lahjuksen ottamisessa ja antamisessa.

7.2.1 Tapaus Rovaniemen Palloseura

Suomalaisen jalkapallon tähän mennessä suurin vedonlyöntiskandaali alkoi paljastua helmikuussa 2011 singaporelaisen miehen tultua Rovaniemen poliisilaitokselle ilmiantamaan kaupungissa käymässä olleen otteluiden manipulointia harjoittavaan rikollisryhmään kuuluneen maanmiehensä Wilson Raj Perumalin. Poliisi tarkkaili väärällä nimellä Suomessa oleskelleen Perumalin toimia kolmen päivän ajan ennen kiinniottoa. (Hill 2014, 10–11.)

Lopulta Perumal tuomittiin Lapin käräjäoikeudessa kahden vuoden ehdottoman vankeusrangaistukseen lahjomisesta elinkeinotoiminnassa. Yhdeksän Rovaniemen Palloseuran pelaajaa tuomittiin ehdolliseen vankeusrangaistukseen lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa. (Lapin käräjäoikeus, 11/1047.) Hovioikeus lievensi vastaajien Lapin käräjäoikeudessa saamia rangaistuksia. Käräjäoikeuden antamat ehdolliset vankeustuomiot vaihtelivat vuoden ja neljän kuukauden sekä vuoden ja kahdeksan kuukauden välillä. Hovioikeus päätyi kahdeksan kuukauden ja yhden vuoden välillä oleviin tuomioihin. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että elinkeinotoiminnan lahjusrikoksista ei ole vielä muodostunut rangaistuskäytäntöä, minkä vuoksi vertailua tehtiin muihin talousrikoksiin, joilla on sama rangaistusasteikko kuin lahjusrikoksilla, kuten kirjanpitorikokseen, veropetokseen, velallisen epärehellisyyteen ja velallisen petokseen. (Rovaniemen hovioikeus 12/237, 35.)

Lahjusrikosten törkeistä tekemuodoista säädetään 1.10.2011 voimaan tulleella lailla rikoslain muuttamisesta (10.6.2011/637). Rikoslain 3 luvun 2 pykälässä (13.6.2003/515) säädetään rikoslain ajallisesta soveltuvuudesta. Ensimmäisen momentin mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa, kun rikos tehtiin. Toisen momentin mukaan, mikäli tuomittaessa on voimassa toinen laki kuin rikosta tehtäessä, sovelletaan kuitenkin uutta lakia, jos sen soveltaminen johtaa lievempään lopputulokseen. Oikeudessa käsitellyt tapahtumat sijoittuvat aikaan ennen lain voimaantuloa, joten rikoslain ajallista soveltuvuutta koskevan pykälän nojalla nämä uudet säännökset eivät tulleet sovellettaviksi, koska niiden soveltaminen ei johda vastaajien kannalta lievempään lopputulokseen (Rovaniemen hovioikeus 12/237, 31).

Hovioikeus totesi ratkaisussaan, että yksittäisellä onnistuneella manipuloinnilla rikollisryhmä on saanut 0,5-1,5 miljoonan euron taloudellisen hyödyn. Onnistuneesti manipuloituja otteluita on ollut jopa kymmeniä, jolloin rikollisryhmän saama rikoshiöty on ollut niin ikään kymmeniä miljoonia euroja. Suomalaisia jalkapallo-otteluita käytettiin rikoksentekovälineinä usean vuoden ajan rikoksissa, joilla rikollisryhmittymä sai miljoonien eurojen voitot petoksellisella tavalla. (Ikonen 2013, 62.) Nykyisen lainsäädännön valossa tuomioita olisi siis varsin hyvin voinut tulla myös törkeistä tekemuodoista.

7.3 Rahanpesu

Rahanpesu, rikoslain 32 luvun 6 § (4.3.2011/191):

Joka

1) ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää, välittää tai pitää hallussaan rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä tai peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaakseen rikoksentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset taikka

2) peittää tai häivyttää rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn taikka näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvat määräämistoimet tai oikeudet taikka avustaa toista tällaisessa peittämisessä tai häivyttämisessä,

on tuomittava rahanpesusta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.

Törkeä rahanpesu, rikoslain 32 luvun 7 § (31.1.2003/61) edellyttää rikoksen erityistä suunnitelmallisuutta tai rikoksen kautta saadun omaisuuden tulee olla ollut erittäin arvokas. Rahanpesun on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rangaistusasteikko on neljästä kuukaudesta kuuteen vuoteen. Yritys on rangaistava.

Turun hovioikeus (13/857) tuomitsi keväällä 2013 Tampere Unitedin entisen hallituksen puheenjohtajan sekä silloisen toimitusjohtajan kuuden kuukauden ehdolliseen vankeuteen törkeästä rahanpesusta. RoPS-tapauksessa tuomion lahjuksen antamisesta elinkeinotoiminnassa saanut Wilson Raj Perumal oli pyrkinyt hieman luvussa 3.2 käsitellyn AC Allianssin

tapauksen tyyllisesti tuomaan Tampere Unitediin useita uusia pelaajia ja sitä kautta vaikuttamaan joukkueen otteisiin. Perumal oli siirtänyt rahavaikeuksissa olleelle seuralle 300 000 euroa rikoksella hankittua rahaa vuonna 2010. United käytti rahat velkoihinsa, eikä uusia pelaajia otettu joukkueeseen. (Tarasti 2012, 208.)

Tuomio on varsin kova, mutta kuvastaa hyvin sitä, että rahanpesurikosten mahdollisuus on läsnä manipulaatiotapauksissa ja seurojen on oltava huolellisia toiminnassaan. Tampere United oli taloudellisissa vaikeuksissa Perumalin lähestyessä heitä nimissään olleen toiminnan turvin. Seura käyttikin saamansa rahat velkojen maksuun, mikä kuitenkin hovioikeuden tuomion mukaan on toisaalta ollut omiaan peittämään tai häivyttämään rikoksella saatujen varojen alkuperän. (Turun hovioikeus 13/857.)

Hovioikeuden mukaan tuomitut ovat suhtautuneet hyväksyvästi tai ainakin ilmeisen välinpitämättömästi siihen mahdollisuuteen, että varat ovat olleet rikoksella saatuja. Lisäksi tarjottu rahamäärää ja sen vastaanottaminen on ollut epätavallista etenkin ottaen huomioon, että osa rahoista on toimitettu käteiserinä. Oikeuden mukaan rikoksella saatu omaisuus on ollut erittäin arvokasta ja teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä. (Turun hovioikeus 13/857.) Sekä toimitusjohtaja että entinen hallituksen puheenjohtaja hakivat valituslupaa asiasta korkeimpaan oikeuteen, mutta eivät sitä saaneet. (Yle 2013.)

Rahanpesun ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla yhteydessä ottelutapahtuman manipulointiin, kuten edellä luvun neljä esimerkistä käy ilmi. Yksi ottelumanipulointiin liittyvistä haasteista on yleisemminkin se, että urheilutoiminnan rahoitus on usein melko epäselvää. On hankala valvoa sitä, tuleeko rahoitus mahdollisesti lähteistä, jotka haluavat rahan vastineeksi otteluiden manipulointia, mikäli toiminnan rahoitus ei ole lainkaan tiedossa. (Match-fixing in Nordic countries 2013, 10.)

7.4 Ottelutulosten manipuloinnin vastainen yleissopimus

Euroopan neuvosto valitsi syksyllä 2012 Harri Syväsalmen johtamaan työryhmää, jonka tavoitteena oli saada aikaan sopimus urheilutulosten manipuloinnin ehkäisemiseksi. Ottelutulosten manipuloinnin vastainen yleissopimus (*CETS 215 – Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions*) avautui allekirjoitettavaksi 18.9.2014.

Tätä kirjoitettaessa 31.1.2017 sopimuksen on allekirjoittanut 25 valtiota, Suomi mukaan lukien. Näistä kolme valtiota on myös jo ratifioinut sopimuksen: Norja, Portugali ja Ukraina. Sopimus vaatii voimaan tullakseen allekirjoituksen lisäksi sopimuspuolen ratifioinnin sekä yhteensä vähintään viisi ratifiointia, joista vähintään kolmen tulee olla Euroopan neuvoston jäsenvaltioilta. (Euroopan neuvosto 2014.)

Yleissopimuksen lopullisen hyväksymisen Suomessa on estänyt se, että asia on yhä kesken Euroopan neuvostossa. Harri Syväsalmen mukaan ongelmana on Maltan rooli sopimuksessa: Maltalle ei ole sopinut sopimuksen mukainen laittoman pelaamisen määritelmä. Rahapelaaminen ja vedonlyönti ovat merkittävä tulonlähde maalle, sillä monet pelifirmat pyörittävät toimintaansa sieltä käsin. (Pusa 2016.)

Euroopan neuvoston ottelumanipulaatiosopimus asettaa urheilujärjestöille, vedonlyöntiopeeraattoreille ja valtioille velvoitteita puuttua ottelutulosten manipulointiin. Ensimmäisen artiklan mukaan sopimuksen päätavoitteena on ensinnäkin ehkäistä, paljastaa ja sanktioida kansallista ja monikansallista urheilukilpailuiden manipulointia. Sopijapuolten tulee tarvittaessa tarkastaa lainsäädäntöään, jotta sopimuksen vaatimalle tasolle päästään. Artiklan mukaan toisena päätavoitteena on edistää kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä urheilukilpailuiden manipulointia vastaan niin viranomaisten välillä kuin urheilujärjestöjen ja vedonlyöntijärjestöjen kanssa. (Euroopan neuvosto 2014.)

Euroopan neuvostossa ei ole samankaltaista hyväksytyjen sopimusten valvontajärjestelmää kuin Euroopan unionin instrumenteilla. Neuvoston piiriin kuuluvan Euroopan ihmisoikeus-sopimuksen noudattamista tosin valvoo varsin tehokas Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, mutta usein käytössä ovat pehmeämmät välineet. Joidenkin neuvoston sopimusten valvonassa käytetään esimerkiksi raportointimenettelyä (Melander 2015, 77–78). Ottelutulosten manipuloinnin vastaisessa yleissopimuksessa mainitaan 31 artiklassa valvonnan osalta sopimuksen seurantakomitean (*Convention Follow-up Committee*) tehtäväksi lähinnä sopijapuolten ohjeistaminen ja toimintaehdotusten tekeminen (Euroopan neuvosto 2014). Jää nähtäväksi, millaisia vaikutuksia sopimuksella lopulta Suomen lainsäädäntöön on ja millaisella aikajänteellä muutokset tulevat voimaan.

8 VALVONTA JA ENNALTAEHKÄISY

Harri Syväsalmi toteaa Haaste-lehden (3/2016) haastattelussa: *”Jo vuosia on puhuttu urheilun oikeudellistumisesta, ja se on myös fakta. Toivon kuitenkin, että eettisten asioiden osalta pystymme vahvistamaan kaikkia muita keinoja ja oikeudellisten osuus jäisi mahdollisimman pieneksi. Urheilun säännöillä voidaan jo paljon ehkäistä tällaisia väärinkäytöksiä.”* (Koskiainen 2016.)

Kenttätapahtumien perusteella manipuloinnin osoittaminen on usein hankalaa ja manipulointiin osallistuvilla on yhteinen intressi pitää toiminta salassa. Jalkapallossa on vilpin paljastamiseksi nojaututtu etenkin yhteistyössä vedonlyöntiyhtiöiden kanssa ennakkovaroitusjärjestelmään, jossa laajan tilastomateriaalin perusteella arvioidaan poikkeamia normaalista vedonlyöntikäyttäytymisestä ja varoitetaan vedonlyöntiyhtiöitä sekä urheilujärjestöjä otteiluista ja kilpailuista, joissa manipulaatiota perustellusti epäillään (Tarasti 2012, 205). Laaja yhteistyö urheiluväen, vedonlyöntiyhtiöiden ja viranomaisten välillä on tarpeen. Käyn seuraavaksi läpi joidenkin keskeisten toimijoiden roolia manipulointien ehkäisemisessä.

8.1 Suomen urheilun eettinen keskus

Tammikuussa 2016 Suomen antidopingtoimikunta ry:n tehtäväkirjoa laajennettiin koskemaan muun muassa ottelumanipulaatiota ja ADT:n pohjalle perustettiin uusi Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. Suomen Antidopingtoimikunta ADT jatkaa uudessa organisaatiossa aputoiminimenä. SUEK ry on opetus- ja kulttuuriministeriöltä sekä muilta yhteistyötahoilta rahoituksensa saava yleishyödyllinen yhdistys, joka vastaa urheilun eettisyyden vahvistamisesta Suomessa. Dopingasioiden lisäksi SUEK vastaa muun muassa katsomoväkivallan sekä ottelumanipulaation ehkäisystä, kuten Euroopan neuvoston ottelutulosten manipuloinnin vastaisen yleissopimuksen toimeenpanosta urheilun osalta. SUEKin tarkoituksena on tehdä tiivistä yhteistyötä urheilun toimijoiden, viranomaisten ja valtiovallan kanssa. (Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry 2016a.)

SUEK on siis varsin nuori toimija ja jää nähtäväksi, millaisen roolin se tulee ottamaan manipulointien vastaisessa taistelussa Suomen Palloliiton, pelaajayhdistyksen ja muiden vastaavien tahojen rinnalla. SUEKin pääsihteeri Harri Syväsalmi toimi aiemmin muun muassa

Euroopan neuvoston ottelutulosten manipuloinnin vastaisen yleissopimuksen laatineen työryhmän pääsihteerinä ja tammikuun alussa 2017 SUEK:n tutkintapäällikkönä aloitti ottelumanipuloinnin vastaisen työn asiantuntija Jouko Ikonen, jonka tutkielmaan (2013) tässä työssä viitataan useaan kertaan. Ikonen toimi ennen SUEKiin siirtymistä Keskusrikospoliisissa rikoskomisariona vastuualueinaan laittoman maahantulon, ihmiskaupan sekä ottelumanipuloinnin ja katsomoväkivallan torjunta. Ikonen on Interpolin, Europolin ja UEFA:n ottelumanipulaation vastaisten työryhmien jäsen. (Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry 2016b.)

8.2 Pelaajajhdistykset

Jalkapallon Pelaajajhdistys ry, kotimaisten jalkapalloilijoiden edunvalvontajärjestö, otti maaliskuussa 2013 kokeilukäyttöön ottelumanipulointia ehkäisemään kehitetyn Red Button -älypuhelinsovelluksen. Hankkeen takana on pelaajajhdistyksen lisäksi yhteisesti kansainvälinen pelaajajhdistys FIFPro, Euroopan Jalkapalloliitto UEFA, Euroopan Unioni ja lontoolainen Birkbeckin yliopisto. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö tukee projektia. Sovellus tuli osaksi FIFPro:n Don't Fix It -kampanjaa. (Transparency International 2016.) Players' Red Buttonin latausi melko nopeasti noin 1200 suomalaista jalkapalloilijaa, ja sovellus on saanut alati enemmän huomiota myös pilottimaa Suomen ulkopuolella (FIFPro 2013a).

Pelaajalle tilanne, jossa rikollinen taho lähestyy vilppiin houkutelukseen, on varsin haastava. Pelaaja saattaa kokea tilanteen uhkaavaksi, ja kiristyksen kaltainen toiminta vastahakoisen pelaajan kohdalla ei ole harvinaista (Hill 2013, 54). Juuri tällaisia tapauksia varten Players' Red Button -puhelinsovellus on oivallinen työkalu. Sovelluksen päätarkoitus on antaa pelaajalle mahdollisuus tehdä anonyymi ilmoitus, kun häntä on lähestytty ottelumanipulaation merkeissä tai jos pelaajan tietoon on muuta kautta tullut epäily ottelumanipulaatiosta. (FIFPro 2013a.)

FIFPro on julkaissut yhdessä Euroopan jalkapalloliitto UEFA:n, Euroopan ammattilaissarjojen liiton EPFL:n ja Euroopan jalkapalloseurojen yhteistyöjärjestön ECAn kanssa yhteisen Code of Conduct -ohjeiston pelaajille, valmentajille, erotuomareille, seuratoimijoille sekä lajin taustahenkilöille. Tietopakettissa ohjeistetaan toimintatavoista mahdollisten ottelumanipulointitapausten varalta ja se on myös osa FIFPro:n Don't fix it -kampanjaa. (FIFPro 2013c.)

Don't fix it -kampanjassa on kolme keskeistä päämäärää. Ensimmäisenä tavoitteena on merkittävästi kasvattaa tietoisuutta ottelumanipulaation vaaroista sekä tavoista puuttua vaikutusyrityksiin. Toisena pyrkimyksenä mainitaan ammattijalkapallon rakenteellisten olosuhteiden parantaminen ja manipulaatioon altistavien olosuhteiden vähentäminen. Tällaisina epäedullisina olosuhteina mainitaan muun muassa heikot valvontamekanismit ja jalkapallojärjestöjen sekä viranomaisten asiantuntijuuden ja tietoisuuden puute. Kolmantena keskeisenä pyrkimyksenä kampanjassa on vakiinnuttaa ottelumanipuloinnin vastaiseen taisteluun vankka kansallinen ja eurooppalaisen tason verkosto. Kampanjassa mukana oleva lontoolainen Birkbeckin yliopisto tutkii ottelumanipulaation taustatekijöitä. (FIFPro 2013b.) Red Button -sovellus on eittämättä väkevä osa kampanjaa ja kertoo osaltaan Suomen pelaajayhdistyksen vahvasta kansainvälisestä asemasta.

Don't fix it -kampanjan lisäksi FIFProlla on taistelussa ottelumanipulaatiota vastaan Say no to match-fixing -kampanja. Myös tässä kampanjassa keskeistä on tietoisuuden lisääminen ilmiöstä ja ohjeistaminen manipulaatioon puuttumisesta. Kuitenkin Say no to match-fixing keskittyy valvontamekanismien luomisen sijaan enemmän juuri tiedon välittämiseen sekä laajempaan esikuvamainontaan, ja projektin mainoskasvoina on nähty monia maailman tunnetuimpia jalkapalloilijoita, kuten Lionel Messi ja Cristiano Ronaldo. (FIFPro 2016.)

8.3 Veikkaus

Vedonlyöntimarkkinat ovat mullistuneet perin pohjaisesti pääosin internetin vaikutuksesta. Vielä 2000-luvun alussa pohjoismaisten kansallisten vedonlyöntiyhtiöiden osuus maan sisäisistä urheiluviedonlyöntimarkkinoista saattoi olla 90 prosentin luokkaa. Nytemmin markkinat ovat kasvaneet moninkertaisiksi, mutta kansallisten yhtiöiden osuudet niistä ovat kuituneet alle puoleen, jopa neljäsosaan. (Hill 2014, 209.) Veikkauksen toimilla ei siten yksinään ole suurta vaikutusta, sillä internetin välityksellä vetoja voi lyödä montaa muutakin kautta ja kansallisiinkin otteluihin lyödyt vedot saatetaan lyödä suurelta osin ulkomailta.

Veikkauksen keinoihin manipulointien valvonnassa kuuluu muun muassa seurojen, pelaajien ja kansainvälisten vedonlyöntimarkkinoiden seuranta. Paitsi että nämä markkinat ovat internetin myötä laajentuneet, ovat ne sen vaikutuksesta myös tietyllä tapaa yhdentyneet.

Aikanaan saattoi olla, että ottelun kertoimien kannalta olennainen seikka, jonka lähes jokainen vedonlyöjä tiesi Euroopassa, oli vain harvojen tiedossa Aasiassa. Monet vedonlyöjät erikoistuivat hyödyntämään tällaisia eri puolilla maailmaa toimivien vedonvälittäjien tarjoamien kerrointen välisiä eroja. Hill (2014, 212) toteaa, että nykypäivänä kestää harvoin yli kymmentä minuuttia, ennen kuin vedonvälittäjä huomaa kertoimiensa poikkeavan maailman vedonvälittäjien yleisestä linjasta, jolloin isoja eroja ei pääse juurikaan syntymään.

Mikäli Veikkaukselle tulee ilmi epäily jostain ottelusta, tekee se oman arvioinnin tapauksesta. Jos ottelussa todetaan arvioinnin jälkeen olevan jotain epäilyttävää, Veikkaus on asiasta yhteydessä Palloliittoon ja käynnistää myös omat tarkemmat tutkimukset tapauksesta. Veikkaus on tarvittaessa yhteydessä myös Veikkausliigaan, UEFAan tai kansainväliseen urheiluviedonlyönnin valvontajärjestelmään GLMS:ään, joka harjoittaa seuranta ja tiedonvaihtoa eurooppalaisten urheiluviedonlyöntiä harjoittavien kansallisten rahapeliyhtiöiden välillä. (Veikkaus 2015.)

Veikkauksen rahapelien säännöissä on myös muun muassa maininta mahdollisuudesta kieltäytyä ottamasta vastaan vetoja riskienhallinnallisista syistä, ja esimerkiksi live-vetoa voi pelata vuorokaudessa enintään 600 eurolla. Veikkauksella on myös oikeus rajoittaa sekä yhden tulostavaihtoehdon että yhden pelikohteen suurinta ja pienintä pelipanosta. (Raha-automaattiyhdistys, luettu 24.2.2017.)

8.4 Suomen Palloliitto

Palloliitto voi saada tiedon epäilyttävistä tapahtumista monia reittejä, kuten juuri edellä käydyllä tavalla Veikkaukselta. Käytännössä Palloliitto vihjeen saatuaan vastaa tiedottamisesta sekä yhteydenotosta viranomaisiin (Match-fixing in Nordic countries 2013, 16).

Palloliitto on myös oma-aloitteisesti aktiivinen toimija. Palloliiton liittohallitus vahvisti vuonna 2015 minimipalkkasäännön EU:n ulkopuolelta tuleville pelaajille. Sääntö koskee miesten kolmea ylintä sarjatasoa (Veikkausliiga, Ykkönen ja Kakkonen) sekä naisten kahta ylintä sarjatasoa. (Suomen Palloliiton kilpailumääräykset 2017, luettu 3.2.2017.)

Kesäisin suurin osa muiden maiden jalkapallosarjoista on tauolla ja siirtoikkunat ovat auki, joten pelaajavahvistuksia ulkomailta on saatavilla Suomen kentille kotimaisen kauden ollessa kiivaimmillaan. Alemmilla sarjatasoilla pelaajaliikenne seuroihin ja niistä pois on suurta ja seuroille saatetaan tarjota pelaajia, joiden taustat voivat tosiasiaassa olla varsin hämärän peitossa. Tämän voisi kuvitella nostavan manipuloinnin riskiä huomattavasti.

Rovaniemen Palloseuran tapauksen esitutkinta-aineistossa mainitaan RoPSissa tuolloin pelanneiden ulkomaalaisten palkkojen olleen varsin kehoja, asunto- ja ruokaedun jälkeen noin 500–1000 euroa kuukaudessa. Palkkaa maksettiin säästöyistä vain pelikauden eli noin puolen vuoden ajalta. (Esitutkintapöytäkirja 2400/R/99/11, 93.) Tällaisella ansiotasolla lahjuksen muodossa tarjottavan lisätienestin houkuttelevuuden on helppo kuvitella kasvavan merkittävästi, jos jo arkielämästä selviytymisen kanssa on tiukkaa.

Näin ollen nykyään Palloliiton kilpailumääräyksen 3 luvun 10 § mukaan ei EU-pelaajan, eli jonka kansalaisuus ei ole EU:n tai ETAn jäsenvaltion tai Sveitsin, on saatava pelaajasopimuksen mukaan veronalaista tuloa kansaneläkelaitoksen vuosittain määrittelemän minimitoimeentulon verran, joka vuonna 2016 oli 1 173 euroa kuukaudessa. Minimipalkkasääntö ei kuitenkaan koske muun syyn kuin urheilun takia oleskeluluvan saaneita. Jotta minimipalkkasäännön noudattamista voidaan valvoa, on pelaajan tai hänen seuransa esitettävä oleskelulupapäätös tai oleskelulupahakemus ennen peliluvan saamista. Pelaajan sopimuksen kestäessä enintään kolme kuukautta hyväksytään oleskeluluvan sijasta myös turistiviisumi, mutta tällöinkin vaaditaan sama minimitoimeentulo. (Suomen Palloliiton kilpailumääräykset 2017.)

Pelaajan on joka tapauksessa jostain toimeentulonsa saatava, jolloin minimipalkkasääntö auttane omalta osaltaan edes hieman vähentämään manipuloinnin riskiä. Ikonen (2013, 58) nostaa tutkielmassaan esille tuomittujen Rovaniemen Palloseuran pelaajien kertoneen esitutkinnassa, että manipuloinnista saatu raha on käytetty esimerkiksi kotimaassa olevan perheen tukemiseen sekä sähkölaskujen maksamiseen ja muihin arkipäiväisiin menoeriin.

8.5 Poliisi

Lähtökohtaisesti tapausten esilletulo on urheiluväen ja vedonlyöntiyhtiöiden vastuulla. Poliisin asiana on joka tapauksessa suorittaa rikosten tutkinta, missä poliisin valtuudet pakkokeinojen käyttöön ovat välttämättömät. Tutkinta ei kuitenkaan voi juurikaan tapahtua ilman vedonlyöntiyhtiöiden eikä myöskään ilman urheilujärjestöjen tai niiden piirissä toimivien panosta. (Tarasti 2012, 206.)

Poliisille tieto vilppiepäilyistä tulee esimerkiksi Palloliiton kautta. Käytännössä Palloliitto on saanut tietoonsa jossain ottelussa olleen epäilyttävää kerroinkäyttäytymistä tai muun vihiheen, jonka jälkeen Palloliiton oman arvion jälkeen asiasta saatetaan tehdä tutkintapyyntö poliisille (Match-fixing in the Nordic countries 2013, 16).

Poliisissa ottelumanipulointien suhteen paras osaaminen on Keskusrikospoliisissa, joka työskentelee tiiviissä yhteistyössä Palloliiton lisäksi muun muassa pelaajayhdistyksen ja vedonlyöntiyhtiöiden, kansainvälisten lajiliittojen, Europolin, Interpolin ja eri maiden viranomaisten kanssa (Viinikka 2015).

Huolimatta muiden kuin viranomaistahojen keskeisestä roolista manipulointien esilletulossa esimerkiksi silloinen Keskusrikospoliisin rikoskomisario Jouko Ikonen totesi kesän 2016 osalta, että KRP:n tiedusteluosasto oli seurannut tarkasti Kakkosen otteluita ja niihin liittyvää vedonlyöntikäyttäytymistä, vaikka varsinaista esitutkintaa ei ollut ollut käynnissä (Sjöblom 2016). Ikonen mukaan kesän aikana pelattiin muutamia Kakkosen otteluita, jotka herättivät epäilyjä ottelumanipulaatiosta. Neljän Atlantis FC:n riveissä pelanneen hollantilaispelaajan arveltiin järjestäneen otteluita elo-syyskuussa 2016. (Laine 2016.)

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Teknologian kehitys on ollut huimaa viime vuosikymmeninä. Tänä päivänä voimme olla puhelinten ja tietokoneiden välityksellä yhteydessä ihmisiin maailman toisella puolella reaaliajassa. Internetin yleistymisen on lisännyt räjähdysmäisesti myös vedonlyöntimarkkinoiden kokoa eikä urheilumaailma ole selvästikään osannut varautua haasteeseen sen vaatimalla tavalla.

Lähestymistapoja ottelumanipuloinnin ehkäisemiseksi on varmasti monia. Vedonlyöntiä siinä on vaikea rajoittaa. Eräissä maissa on esimerkiksi kokonaan kielletty live-vedonlyönti (Tarasti 2012, 204). Sen kieltäminen Suomessa ei kuitenkaan isommin auta ottelumanipuloinnin kitkemisessä, jos kerran suurin osa vedoista lyödään laittomilla markkinoilla ja internetissä. Veikkauksen monopoliasemasta huolimatta internetin välityksellä myös Suomessa voi lyödä vetoja muiden laillistenkin vedonlyöntiyhtiöiden kautta. Uskon, että paljon on kuitenkin tehtävissä.

AC Allianssin tapauksen päähahmo Ye Zheyun kiisti haastattelussa 25.9.2005 kytköksensä vedonlyöntimaailmaan. Ye kuitenkin kertoi ostaneensa Allianssin, koska *”se oli halpa, paljon halvempi kuin mestaruustasolla pelaava seura esimerkiksi Ruotsissa tai Norjassa”*. Suomalaisen jalkapallon kansainvälisesti arvioiden vaatimattoman tason syyksi Ye arveli matalaa palkkatasoa: *”Muualla kun palkka on korkea, ihminen yrittää kaikin voimin parhaansa.”* (MTV3 2005.) Ye tuli tiivistäneeksi varsin hyvin keskeisiä pienempiä liigoja koskevia haasteita. Toiminnassa liikkuu pienet rahat ja palkkojen maksamisessa voi olla katkoksia, mitkä saattavat olla manipuloinnin kannalta riskitekijöitä.

Rikos ei ole kai juuri koskaan ajateltavissa olevan varsinaisesti uhrin vika, mutta useissa tapauksissa uhriksi joutumisen riskiä voi silti monin tavoin pienentää. Aiemmin käsitellyn rutiinotoimintojen teorian mukaan ihmisten rikosmotivaatioihin on vaikea vaikuttaa, minkä vuoksi huomio kannattaa kiinnittää rikosentekomahdollisuuksiin, kuten rikosyllykkeiden poistamiseen ja valvonnan lisäämiseen. Ne ovatkin nähdäkseni varsin keskeisiä vaikutustapoja ottelumanipulaation vastaisessa taistelussa. Tämän hetken tilanteessa Suomi on heikosti soveltuvan lainsäädännön johdosta liian houkutteleva kohde ottelumanipulaatiolle. Tehokkaamman lainsäädännön johdosta juttuja tutkittaisiin poliisissa nykyistä tarmokkaammin ja suurempi osa vilpistä tulisi rangaistuksi.

Lisäksi tietoisuuden lisääminen ilmiöstä jalkapallotoimijoiden keskuudessa ja Players' Red Button -sovelluksen kaltainen pelaajien tukeminen on tärkeää. Red Buttonin kautta pelaaja tai muu toimija voi tehdä anonyymien ilmoitusten häneen kohdistetusta tai muuten tietoonsa saamista manipulaatioehdotuksesta. Nämä ovat keinoja, joita yksi tutkimuskysymyksistäni, *mitä muita kuin lainsäädännöllisiä keinoja on ottelumanipulaation ehkäisemiseksi*, pyrki hahmottamaan. Ilmiantoihin tulee rohkaista vielä nykyistä vahvemmin. Tapaukset jäävät

helposti pimentoon, jos pelaajalla tai muu toimijalla ei ole tietoa siitä, mihin vaikuttamisyri-tyksestä pitäisi raportoida. Ilman tietoisuutta ilmiöstä ja kunnollista tukiverkkoa pelaajat ovat haavoittuvaisia ottelumanipulaatiolle. Valvonnan osalta yhteistyön urheiluväen ja vi-ranomaisten välillä tulee olla saumatonta. Keskusrikospoliisissa työskentelevän rikoskomi-sario Jouko Ikosen (2016) mukaan *”Tietoisuuden lisääminen ilmiöstä, pelaajien palkkata-son nostaminen, lainsäädännön tarkistaminen, manipulointimahdollisuuksien vähentäminen sekä valvontatoimien tehostaminen ovat keinoja, joilla manipulointia voidaan torjua.”* Nä-kemykseen tiivistyy mielestäni varsin hyvin selkeät kehittämisalueet.

Lahjusrikosten osapuolet harvemmin haluavat rikosten tulevan ilmi. Urheilutoimijoita tuli-sikin kannustaa manipulointien ilmiantoon. Peurala (2014, 219) toteaa, että ilmiantajien tur-vallisuuden takaaminen on aivan avainasemassa etenkin kansainvälisiä yhteyksiä omaavissa tapauksissa, joissa on mukana järjestäytynyt rikollisuus. Pelaajayhdistyksen Red Button on tässä hyvä suunnannäyttävä. Lahjontaan suostuvan tahon motivaation lähde on käytännössä joko ahneus tai pelko (Smith 2012). Red Button lienee vahva ase etenkin pelkoon pohjautu-vaan manipulointia vastaan.

Asettamiini tutkimuskysymyksiin lukeutui myös selvittää, mitkä ovat keskeiset haasteet ma-nipulointien paljastamisessa ja tutkinnassa sekä miten Suomen nykyinen lainsäädäntö suh-tautuu ottelumanipulaatiotapauksiin. Vastaukset tutkimuskysymyksiin ovat vahvasti kyt-köksissä toisiinsa. Lainsäädäntö on riittämätön, minkä seurauksena tekoihin puuttuminen on vaikeaa.

Harri Syväsalmi kokee, että Suomen rikoslakiin on tarpeen saada oma pykälä urheiluvendon-lyöntirikoksesta, koska ei usko nykyisen lainsäädännön toimivan kaikissa ottelumanipulaa-tiotapauksissa (Kostiainen 2016). Suomessa tapauksiin on sovellettu rikoslain 30 luvun lah-jontaa elinkeinotoiminnassa koskevia pykälä. Onkin totta, että ne eivät esimerkiksi sovellu lainkaan manipulointitapauksiin, jotka kohdistuvat alempiin sarjatasoihin, sillä niissä ei oi-kein voida katsoa olevan kyseessä elinkeinotoiminta esimerkiksi pelaajien palkkioiden ol-lessa lähinnä kulukorvauksen luokkaa. Vedonlyönti on kiivasta myös alemman sarjatasojen otteluita kohtaan ja ne ovat tietyllä tapaa varsin mieluisia kohteita vedonlyöntivilppiä järjes-tävälle. Nykytilanne on käsittämätön ja kestävä. Lainsäädännössä on suoranaista aukko.

Itseäni kiinnosti opinnäytetyön alussa se, millainen kohde Suomi ja suomalainen jalkapallo on vedonlyöntirikollisille. Onko täällä mahdollisesti jotain tekijöitä, mitkä tekevät suomalaisista sarjoista manipuloinnin kannalta erityisen houkuttelevia? Sinänsä on toki hyvä huomauttaa, että ilmi tulleiden tapausten valossa otteluiden manipulointi on melko harvinaista Suomessa (Match-fixing in Nordic countries 2013, 8). Kuitenkin riskitekijöitä on nähdäkseni varsin paljon. Pelaajien palkkiotaso on matala tai olematon etenkin alemmilla sarjatasoilla, jolloin lahjomiseen riittää pienemmät rahasummat. Otteluiden huomioarvo on myös matala, eikä otteluita välttämättä taltioida jälkeensä katsottavaksi kovinkaan tasokkaasti, jolloin epäilyttävien ottelutapahtumien jälkikäteen arviointi vaikeutuu huomattavasti.

Miksi sitten manipulointia ei kohdisteta ainoastaan Suomen Kakkosen kaltaisiin sarjoihin, vaan sitä kohdistuu myös aivan terävimmän huipputason otteluihin (ks. esim. Europol 2013). Tässä yhteydessä on huomattava ainakin se, että pienempiin sarjoihin sijoitetut vedonlyöntin rahamäärät ovat kokonaisuutena verrattain alhaisia, jolloin kovin suuri rahallinen panostus saattaa heilauttaa kertoimia suurestikin ja herättää helposti huomiota (Hill 2014, 213).

Olen Syväsalmen kanssa samoilla linjoilla siinä, että Suomen lainsäädäntö tarvitsee rikoslakiin urheilupetoksia koskevan kriminalisoinnin, jolloin ei tarvitsisi miettiä sitä, pyörittävätkö kolmannen sarjataso seurain elinkeinotoimintaa vai ei. Uuden säännöksen tulisi mahdollistaa tapausten tutkimiseksi välttämättömien pakkokeinojen, kuten telekuuntelun, käytön. Vaihtoehtona olisi tietysti nykyisten rangaistussäännösten päivittäminen kuntoon muuttamalla tunnusmerkistöjä. Olen toiveikas sen suhteen, että Euroopan neuvoston ottelutulosten vastainen yleissopimus tulee saamaan positiivisia muutoksia aikaiseksi, kunhan sopimus vain aikanaan saatetaan valtiosisäisesti voimaan.

On odotettavissa, että ottelumanipulaatiotapaukset eivät ole ainakaan vähenemään päin, joten paljon töitä on edessä. Haaste on suuri, mutta yleisen tietoisuuden ilmiöstä hiljalleen lisääntyessä uskon, että lakimuutokset ja ilmiön torjuminen saavat tuulta alleen. Tietotaitoa sekä aitoa kiinnostusta puuttua ongelmaan nähdäkseni kuitenkin löytyy.

10 POHDINTA

Tutkimusprosessin aikana on yritettävä jatkuvasti pitää keskittyminen tutkimuksen kannalta oleellisissa asioissa ja tiedoissa, jotka edesauttavat vastausten löytämisessä asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja asia korostui itselläni etenkin aineiston analyysivaiheessa. Lopulta onnistuin mielestäni kuitenkin melko hyvin olennaisen tiedon kasaamisessa ja löytämään tutkimuskysymyksiini vastauksia, vaikka aihe osoittautuikin varsin laajaksi ja monisyiseksi. Haasteeksi muodostui muun muassa se, että monet tutkimuksessa käsitellyt asiat ja termit esimerkiksi vedonlyöntiin liittyen, jotka ovat itselleni arkipäiväisiä, voivat varmasti olla monelle lukijalle täysin vieraita. Toivoakseni onnistuin kohtalaisesti selventämään termistöä ja johdattelemaan aiheeseen sellaisenkin lukijan, jolle aihepiiri on vieraampi.

Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä kirjallisten lähteiden lisäksi aineistoa voidaan kerätä esimerkiksi kyselyiden tai haastatteluiden avulla. Tähänkin työhön olisi voinut sisällyttää joitain haastatteluja ja alun perin tarkoitukseni olikin haastatella ainakin SUEK ry:n pääsihteeriä Harri Syväsalmea. Hänellä on vankka kokemus aihealueesta. Kuten edellä on käynyt ilmi, Syväsalmi muun muassa johti Euroopan neuvoston ottelutulosten manipuloinnin vastaisen yleissopimuksen laatintua työryhmää. Häneltä olisin voinut saada näkemyksiä yleissopimuksen mahdollisista vaikutuksista sekä myös vasta vuoden verran toiminnassa olleen SUEKin toiminnasta ja tavoitteista ottelumanipulaation torjunnassa. Aihepiiristä löytyi kuin löytyikin sinnikkäästi etsimällä tyydyttävästi lähdeaineistoa, joskin tuntui siltä, että monelta osin niissä käsittely jäi pintaraapaisuksi. Haastatteluilla olisikin ehkä joltain osin voinut päästä syvemmälle tasolle. Syväsalmen haastattelu jäi kuitenkin aikataulullisten haasteiden ja työn painopisteen lopullisen rajauksen seurauksena väliin. Sain kuitenkin lopulta erinäisistä lähteistä varsin hyvin tietoa enkä lopulta kokenut välttämättömäksi tai mielekkääksi ottaa ”väkisin” haastatteluita mukaan työhön.

Työn luotettavuus mietitytti etenkin opinnäytetyöprosessin alussa, kun ajattelin lähdeaineiston kanssa tulevan haasteita. Lopulta prosessin lopulla voi todeta, että työni pohjautuu kuitenkin enimmäkseen virallislähteiden lisäksi muihin melko luotettavina pidettäviin lähteisiin.

Työn aiheen rajaus on mielestäni tyydyttävällä tavalla onnistunut, mutta olisin voinut päätyä erilaiseenkin ratkaisuun, keskittyen ehkä tarkemmin johonkin spesifisempään tutkimusongelmaan. Monessa kohtaa tuntui siltä, että joutui jättämään mielenkiintoisen teeman käsittelyn varsin pintapuoliseksi.

Kirjoitusprosessin aikana mieleeni nousikin useita mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita. Yksi selkeä tutkimuksen kohde voisi olla oikeusvertaileva tutkimus syventyen täsmällisemmin muiden maiden ottelumanipulointia koskevaan lainsäädäntöön. Itsekin olisin voinut ehkä vielä tarkemmin avata sitä puolta, mutta aiheeni rajauksen vuoksi asia jäi vain lyhyen sivuamisen tasolle (ks. luku 8). Vertailun pohjalta voisi luoda kuvaa siitä, miten Suomen lainsäädäntöä voisi kehittää. Urheilun omien sääntöjen ja oikeuden rajapinta on myös hyvin kiinnostava aihepiiri. Ottelumanipuloinnin osaltakin aiheessa voisi olla tarkemman syventymisen tarvetta, kuten lajiliittojen urheilijoihin kohdistamiin kurinpitovirangaistuksiin liittyen tai sen kysymyksen osalta, minkälainen tarkalleen ottaen on viranomaisten ja kolmannen sektorin rajapinta manipulointitapausten paljastamisessa ja tutkinnassa. Toivon tämän työn hyödyttävän mahdollisia jatkotutkimuksia sekä toimivan ainakin jonkinlaisena tietopakettina ja johdatuksena itse kullekin aihepiiristä kiinnostuneelle.

LÄHTEET

- Boniface, Pascal & Lacarriere, Sarah & Verschuuren, Pim & Tuailon, Alexandra & Forrest, David & Icard, Jean-Michel & Meyer, Jean-Pierre & Wang, Xuehong 2012: Sports betting and corruption – How to preserve the integrity of sport. Tutkimus.
- Cohen, Lawrence & Felson, Marcus 1979: Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. – American Sociological Review 44: 588-608.
- Council of Europe Treaty Series - No. 215: Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions Magglingen/Macolin, 18.IX.2014.
- Esitutkintapöytäkirja 2400/R/99/11.
- Euroopan neuvosto 2014: CETS No.215. Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions.
- Europol 6.2.2013: Update – Results from the largest football match-fixing investigation in Europe. Luettavissa: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/update-results-largest-football-match-fixing-investigation-in-europe> Luettu 6.2.2017.
- FIFPro 2012: Black Book Eastern Europe – the problems professional footballers encounter. Tutkimus.
- FIFPro 2013a: FIFPro and Finnish Players Union Test Match-Fixing App. Luettavissa: <https://www.fifpro.org/news/fifpro-and-finnish-players-union-test-match-fixing-app/en/> Luettu 29.1.2017.
- FIFPro 2013b: About don't fix it. Luettavissa: <https://www.fifpro.org/en/projects-partners/don-t-fix-it/about-don-t-fix-it> Luettu 29.1.2017.
- FIFPro 2013c: Code of conduct. Luettavissa: <https://www.fifpro.org/en/projects-partners/don-t-fix-it/code-of-conduct> Luettu 12.3.2017.
- FIFPro 2016: About Say no to match-fixing. Luettavissa: <https://www.fifpro.org/en/projects-partners/say-no-to-match-fixing/about-say-no-to-match-fixing> Luettu 12.3.2017.
- Halila, Heikki 2006: Oikeudellistuva urheilu. Helsinki. Talentum.
- HE 66/1988 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.
- Hill, Declan 2013: The Insider's Guide to Match-fixing in Football. Anne McDermid & Associates Ltd.
- Hill, Declan 2014: Maksetut maalit – jalkapallo ja järjestäytynyt rikollisuus. Suomentanut Arto Konttinen. Helsinki. Into Kustannus. Englanninkielinen alkuteos: The fix: soccer and organized crime (2008).

- Hoy, Marcus 2013: Match-fixing: Small risks, enormous rewards. Luettavissa: <http://www.playthegame.org/news-articles/2013/match-fixing-small-risks,-enormous-rewards/> Luettu 4.2.2017.
- Husa, Jaakko & Mutanen, Anu & Pohjolainen, Teuvo 2005: Kirjoitetaan juridiikka – Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Helsinki, Talentum.
- Häyhä, Juha (toim.) 1997: Minun metodini. Helsinki. Werner Söderström Lakitieto Oy – WSLT.
- Ikonen, Jouko 2013: 1 X 2 – varma voitto – jalkapallo-ottelun manipulointi. Turun yliopisto. Kriminologia ja oikeussosiologia. Tutkielma.
- Ikonen, Jouko 2016: Järjestäytynyt rikollisuus ottelumanipulaation takana. Haaste 3/2016.
- KEA European Affairs 2012: Match-fixing in sport, A mapping of criminal law provisions in EU 27. Brussels.
- Keskisuomalainen 2016: Poliisi varoittaa: Suomi ei ole suojassa vedonlyöntihuijareilta – "Pelaajia voidaan kiristää". Luettavissa: <http://www.ksml.fi/urheilu/jalkapallo/Poliisi-varoittaa-Suomi-ei-ole-suojassa-vedonly%C3%B6ntihuijareilta/750956> Luettu 15.3.2017.
- Korpelainen, Lore 2015: Poliisi lopetti sopupelitutinnan – Musan Salamalle iso pettymys. Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-8258036> Luettu 28.1.2017.
- Korpiola, Miia & Sallila, Jussi 2012: Uhkapelin oikeushistoriallisilla lähteillä. Teoksessa: Rahapelaaminen Suomessa. Raento, Pauliina (toim.). Helsinki, Gaudeamus.
- Kostianen, Riikka 2016: Urheilun eettisen pohjan vahvistaminen kaiken avain. Haaste 3/2016.
- Laine, Matti 2007: Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Helsinki, Tietosanoma Oy.
- Laine, Sami 2016: Palloliitto selvittää poliisin kanssa tulosmanipulaatioväitteitä. Luettavissa: <http://yle.fi/urheilu/3-9199706> Luettu 6.2.2017.
- Lapin käräjäoikeus 11/1047 (R 11/498), 19.7.2011.
- Lind, Kalle 2014: Rahapelaaminen ja rikollisuus. Poliisin toimintaympäristö – Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2014. 221-227.
- Matikainen, Niko 2006: Sopupelit, fair play ja vedonlyöntipetos. Turun yliopisto. Oikeustieteellinen tedekunta. Lisensiaatintutkimus.
- Match-fixing in the Nordic countries 2013. Luettavissa: <https://www.lotteriinspektio-nen.se/globalassets/dokument/informationsdokument/rapport-matchfixing-in-the-nordic-countries-2013.pdf> Luettu 22.2.2017.
- McFarland, Charles & Paget, François & Samani, Raj 2014: Jackpot! Money Laundering Through Online Gambling. McAfee Labs. Luettavissa: <https://www.mcafee.com/sg/resources/white-papers/wp-jackpot-money-laundering-gambling.pdf> Luettu 15.3.2017.

Melander, Sakari 2015: Rikosoikeuden peruskysymyksiä. Helsinki, Unigrafia Oy.

MTV3 5.9.2005: Allianssin omistaja Ye sijoittaa seuraan kolme miljoonaa. Luettavissa: <http://www.mtv.fi/sport/jalkapallo/uutiset/artikkeli/allianssin-omistaja-ye-sijoittaa-seuraan-kolme-miljoonaa/4071534> Luettu 6.2.2017.

Nuutila, Ari-Matti 2000: Petos ja muu epärehellisyys. Teoksessa: Rikosoikeus. Heinonen, Olavi & Koskinen, Pekka & Lappi-Seppälä, Tapio & Majanen, Martti & Nuotio, Kimmo & Nuutila, Ari-Matti & Rautio, Ilkka. Toinen, uudistettu painos. Juva.

Niemi, Hannu: Väkivaltarikollisuus ennen ja nyt – vaihtoehtoiset selitysmallit. Luettavissa: http://www.ekumenia.fi/sen_esittayty/kevat- ja_syyskokous/uskonnonopetus_ja_rauhan-tyo_keskustelussa_senn_kevatkokouksessa1842013/hannu_niemi_vakivaltarikollisuus_ennen_ja_nyt_vaihtoehtoiset_selitysmallit/ Luettu 10.3.2017.

Oikeusministeriö: Mikä korruptio? Luettavissa: <http://oikeusministerio.fi/material/attachments/om/toiminta/kriminaalipolitiikka/SCDZPnMD9/Korruptioesite.pdf> Luettu 24.2.2017.

Oulun käräjäoikeus 11/1492 (R 11/900), 6.5.2011.

Paloaro, Matti 2001: Sopupelien varjot. MC-Pilot Oy kustannus.

Peurala, Johanna 2013: Match-manipulation in football – the challenges faced in Finland. The International Sports Law Journal 13 (3), 268-286.

Peurala, Johanna 2014: Rajat ylittävä lajusrikollisuus. Poliisin toimintaympäristö – Poliisi-ammattikorkeakoulun katsaus 2014. 215-220.

Pusa, Ari 23.1.2016: Tulosten manipulointi on ikivanha ongelma – eikä se ole enää vain urheilijoiden puuhastelua. Luettavissa: <http://www.hs.fi/urheilu/a1453444343528> Luettu 20.1.2017.

Raha-automaattiyhdistys: VEIKKAUS OY:N RAHAPELIEN SÄÄNNÖT - Liite sisäministeriön asetukseen SMDno/2016/1481. Luettavissa: https://www.ray.fi/sites/ray.fi/files/contracts/Saannot_Veikkaus_2016_1481.pdf Luettu 24.2.2017.

Robertson, John 2016: Football tactics explained: the most common formations – and how to beat them. Luettavissa: <http://www.fourfourtwo.com/features/football-tactics-explained-most-common-formations-and-how-beat-them> Luettu 10.3.2017.

Rovaniemen hovioikeuden tuomio 12/237 (R 11/734), 22.3.2012.

Salmi, Sara 2015: Veikkaus uskoo vedonlyöntivilppiin – "Ennakkotiedot tapauksesta normaalia radikaalimmat" Luettavissa: <http://yle.fi/urheilu/3-8167961> Luettu 22.2.2017.

Smith, Andrew 2012: All bets are off: match fixing in sport—some recent developments. The Entertainment and Sports Law Journal 9.

Sjöblom, Petri 2016: KRP: Kakkosessa useita tulosmanipulaatioepäilyjä kesän aikana - "Tämä ei ole vain Atlantiksen ongelma". Luettavissa: <http://yle.fi/urheilu/3-9200266?origin=rss> Luettu 6.2.2017.

Southwell, David 2002: Dirty cash – Organised crime in the 21st century. Lontoo. Virgin Books Ltd.

Suomen Palloliitto 2012: Yoben veljeksille kansainvälinen pelikielto. Luettavissa: <https://palloliitto.fi/uutiset/yoben-veljeksille-kansainvalinen-pelikielto?lang=fi> Luettu 6.2.2017.

Suomen Palloliiton kilpailumääräykset 2017. Luettavissa: https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/liitteet/Seuratoiminto/kilpailumaaraykset_2017.pdf Luettu 5.2.2017.

Suomen Palloliiton rangaistusmääräykset 2017. Luettavissa: <https://www.palloliitto.fi/palloliitto/saannot-ja-maaraykset/rangaistusmaaraykset-straftbestammelser?lang=en> Luettu 16.3.2017.

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry 2016a: Harri Syväsalimesta Suomen urheilun eettisen keskuksen pääsihteeriksi. Luettavissa: http://www.suek.fi/arkisto-2016/-/asset_publisher/v34G/content/harri-syvasalmesta-suomen-urheilun-eettisen-keskuksen-paasihteeriksi?redirect=http%3A%2F%2Fwww.suek.fi%2Farkisto-2016%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_v34G%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D2 Luettu 11.2.2017.

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry 2016b: Jouko Ikonen tutkintapäälliköksi SUEK:iin. Luettavissa: http://www.suek.fi/uutiset/-/asset_publisher/8Dtf/content/jouko-ikonen-tutkintapaallikoksi-suekiin?redirect=http%3A%2F%2Fwww.suek.fi%2Fuutiset%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_laJ1%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-4%26p_p_col_count%3D1 Luettu 11.2.2017.

Suomisanakirja: Manipuloida. Luettavissa: <http://www.suomisanakirja.fi/manipuloida> Luettu 22.9.2016. Luettu 20.9.2016.

Tarasti, Lauri 2012: Antikorrupsiosta uusi urheiluoikeuden ala. Edilex 4. 199-210.

Transparency International 2016: Global Corruption Report: Sport.

Tsfutis 2015: Poliisi lopetti epäillyn sopupelin tutkinnan. Luettavissa: <http://futis.ts.fi/uutiset/poliisi-lopetti-epaillyn-sopupelin-tutkinnan> Luettu 12.3.2017.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Turun hovioikeuden tuomio 13/857 (R 12/933), 25.4.2013.

Turun Sanomat 2005: Sopupeleistä tuomiot 34 ihmiselle. Luettavissa: <http://www.ts.fi/urheilu/1074087892/Sopupeleista+tuomiot+34+ihmiselle> Luettu 24.2.2017.

Unibet: Aasialainen tasoitusveto. Luettavissa: <https://fi.unibet.com/help/products/sports-book/asian-handicap> Luettu 11.3.2017.

Urheilulehti: Suray tunnusti Allianssin hävinneen tahallaan. Luettavissa: <http://www.urheilulehti.fi/jalkapallo/suray-tunnusti-allianssin-havinneen-tahallaan> Luettu 6.2.2017.

Vasabladet 2016: Svårt avslöja fixade matcher i Finland. Luettavissa: <http://online.vasabladet.fi/Artikel/Visa/96995> Luettu 5.2.2017.

Veikkaus 2015: Yhteiskuntavastuuraportti ja vuosikertomus 2014 - Aktiivista yhteistyötä vilpin ja rikollisuuden torjumiseksi. Luettavissa: [http://www.veikkausvuosi2014.fi/fi/vas-tuullinen-tekija/sidosryhmayhteistyo/](http://www.veikkausvuosi2014.fi/fi/vas-tuullinen-tekija/sidosryhmayhteisty/) Luettu 22.2.2017.

Veikkaus.info: Rahanpesu – viranomaiset talousrikollisina. Luettavissa: <http://veikkaus.info/suomi/veikkaus/ohjeet/rahanpesu.html> Luettu 24.2.2017.

Viinikka, Pekka 2015: Krp: Vihjeitä ottelumanipulaatiosta säännöllisesti. Luettavissa: <http://yle.fi/urheilu/3-7955484> Luettu 12.3.2017.

Viljanen, Pekka 1990: Virkarikokset ja julkisyhteisön työntekijän rikokset. Helsinki. Lakimiesliiton kustannus.

Virtanen, Ari 2014: Näin tuhoutui AC Allianssi. Luettavissa: <http://www.hs.fi/urheilu/art-2000002702730.html> Luettu 6.2.2017.

Virtanen, Ari 2006: Suray tunnusti Allianssin vilpin. Luettavissa: <http://www.hs.fi/urheilu/art-2000004383012.html> Luettu 6.2.2017.

Yle 2013: Hovioikeus tuomitsi Tampere Unitedin entiset johtajat. Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-6606343> Luettu 18.2.2017.